

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรมไทย และสภาพบริบทที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย โดยคณะผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้บริหาร ครูและนักเรียนในโรงเรียน รวมทั้งสิ้น 10 โรงเรียน ได้แก่ เขตพื้นที่การศึกษา ขอนแก่นเขต 1 จำนวน 4 โรงเรียน และเขต 4 จำนวน 3 โรงเรียน รวมทั้งเขตพื้นที่การศึกษา กากสินธุ์ เขต 1 จำนวน 3 โรงเรียน โดยทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริบทของโรงเรียน สังคม วัฒนธรรมไทย และสภาพบริบทที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย ดังรายละเอียดของผลการศึกษาที่นำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. สภาพบริบททั่วไปของโรงเรียน
2. สภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย
3. สภาพบริบทที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย
4. สรุปและอภิปรายผล

1. สภาพบริบททั่วไปของโรงเรียน

1.1 สภาพบริบทของโรงเรียนที่ 1

จากการศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ทำการสังเกตและศึกษาจากเอกสาร ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) แผนปฏิบัติการของโรงเรียน และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งครูฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งจะขอเสนอผลการศึกษาสภาพบริบทโรงเรียนดังนี้

1.1.1 ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่เปิดทำการสอนในระดับปฐมวัยจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนระดับปฐมวัย (อนุบาล1-2) จำนวน 53 คน ระดับประถมศึกษา 145 คน (ป.1-ป.6) ซึ่งมีเด็กพิเศษรวมอยู่ด้วยจำนวน 1 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 98 คน(ม.1-ม.3)รวมมีนักเรียนทั้งหมดประมาณ 296 คน มีครูผู้สอนทั้งหมดจำนวน 17 คน ได้แก่ ข้าราชการครู จำนวน 16 คน และช่วยราชการ 1 คน มีพื้นที่ให้บริการ 5 หมู่บ้าน คือ บ้านท่อน้อย บ้านค้อ บ้านหนองป่อ บ้านโนนลาน บ้านโนนเรือง

1.1.2 ผลการดำเนินงานด้านวิชาการ

ทางโรงเรียนได้ดำเนินงานด้านวิชาการตามแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษา ได้แก่

- 1) โครงการพัฒนาวิชาการ
- 2) โครงการวิจัยพัฒนาการเรียนรู้
- 4) โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน
- 5) โครงการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีพอเพียง
- 6) โครงการคุณโรงเรียนธรรมชั้นนำ
- 7) โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ
- 8) โครงการส่งเสริมและอนุรักษ์ไทย
- 9) โครงการเปิดโลกกว้างทางการศึกษา
- 10) โครงการภูมิทัศน์พัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 11) โครงการชุมชนสัมพันธ์สร้างสรรค์การศึกษา

จากผลการรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบ 2 (พ.ศ. 2549-2553) ปรากฏว่า ผลการประเมินด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ปรากฏว่า ผลประเมินอิงเกณฑ์อยู่ในระดับดีและอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับดีมาก สำหรับมาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมากทั้งผลการประเมินประเมินอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา สำหรับด้านผู้สอน มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูพอเพียง และ มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลประเมินแบบอิงเกณฑ์อยู่ในระดับดีทั้ง 2 มาตรฐานและผลประเมินอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต อยู่ในระดับดีตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุนทรีย์ สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรี และ กีฬาอยู่ มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง

และมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร อยู่ในระดับดี ตาม ผลประเมินแบบอิงเกณฑ์ และอยู่ในระดับดีมาก ตามผลประเมินแบบอิงสถานศึกษา ข้อสังเกต จากผลการประเมินในมาตรฐานที่ 4 ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ สรุปความคิดอย่างเป็นระบบ และมีการคิดแบบองค์รวม มาตรฐานที่ 5 ตัวบ่งชี้ 5.3 กลุ่มสาระการ เรียนรู้วิทยาศาสตร์ มาตรฐานที่ 6 ตัวบ่งชี้ที่ 6.3 ผู้เรียนสามารถใช้ห้องสมุด ใช้แหล่งเรียนรู้ และ สื่อต่าง ๆ ทั้งภายในและนอกสถานศึกษา พบว่า ตัวบ่งชี้ ดังกล่าว มีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้

1.1.3 สภาพบริบทของการจัดการเรียนรู้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้สอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 3 คน มีวุฒิการศึกษาทางด้าน วิทยาศาสตร์ 1 คน คือ ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.)

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 3 คน มีวุฒิการศึกษาทางด้านสังคมศึกษา 1 คน คือ ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.)

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 3 คน มีวุฒิการศึกษาทางการงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี 1 คน คือ ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.)

2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ เป็นการบรรยาย ทดลอง สาธิต รูปแบบที่ใช้ บ่อยที่สุดคือ การบรรยายและการทดลอง

3) ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้

(1) โรงเรียนมีห้องสมุด 1 ห้อง ให้นักเรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองหนังสือ ที่ใช้ยังไม่เพียงพอต่อนักเรียน โดยเฉพาะกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์

(2) แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย วัด สวนป่า สวนพืชผักสวนครัว ไร่อ้อย ที่นา สระน้ำข้างโรงเรียน

แหล่งภูมิปัญญาในชุมชน ได้แก่ 1) การทำเครื่องดนตรีพื้นเมืองของนายไธสง ขจรภูมินันท์ ได้แก่ โหวด พิณ แคน ซึ่งครูได้นำมาเป็นวิชาเลือกเสรีสำหรับผู้เรียน 2) การทอ เสื้อและทอผ้าโดยใช้การย้อมสีธรรมชาติของนางสี วรยศ เป็นภูมิปัญญาเรื่องสารในชีวิตประจำวัน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 3) การถนอมอาหาร เช่นการทำส้มผัก 4) ภูมิปัญญาเรื่องดิน นักเรียนได้รับการถ่ายทอดจากพ่อแม่ ครูยังไม่ได้นำมาใช้ในบทเรียน 5) ภูมิปัญญาเรื่องการเจียร นียพลอย 6) การผลิตขนมจีน ของนายชวน กลางเหลียง

(3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ มีห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์จำนวน 1 ห้อง ห้อง คอมพิวเตอร์จำนวน 1 ห้อง มีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถใช้งานได้ 4 เครื่อง และลำโพง 4 ชุด ห้องนาฏศิลป์ 1 ห้อง

1.1.4 การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู

สำหรับการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากแผนการจัดการเรียนการสอน การสังเกตการจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง ซึ่งผลการศึกษาเป็นดังนี้

จากการศึกษาบริบทของโรงเรียนที่ 1 โดยรวมจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนยังมุ่งเน้น การบรรยาย ถ่ายทอดสารสนเทศและความรู้ของครู อาจมีการทดลอง การศึกษาในแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนและในชุมชน รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ยังเป็นวิธีการเชิงภูมิปัญญามาแล้วประสบการณ์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านดนตรีพื้นเมือง แต่ยังไม่พบที่มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมหรือสอดแทรกเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) การพอประมาณ 2)การมีเหตุผล และ 3) การสร้างภูมิคุ้มกัน โดยอาศัยเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม รวมทั้งการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ได้แก่ 1) ชยัน 2) ประหยัด 3) ความซื่อสัตย์ 4) มีวินัย 5) สุภาพ 6) สะอาด 7) สามัคคี และ 8) มีน้ำใจ และการส่งเสริมการสร้างค่านิยมไทยพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ 1) การพึ่งตนเอง ชยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ 2) การประหยัดและออม 3) การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย การรู้จักประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม 4) การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา และ 5) ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ นอกจากนี้ ปรากฏว่า ได้มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมหรือสอดแทรกเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงบ้าง ในการสอนตามหัวข้อที่ตรงกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการสอดแทรกหรือส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมพื้นฐานและค่านิยมไทย

ภาพที่ 4.1 แสดงสภาพบริบทจริงในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 1

โดยสรุปแล้วครูผู้สอนอาจมีการสอดแทรกโดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ของภูมิปัญญาในการจัดการเรียนการสอนบ้าง มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมพื้นฐานบ้าง แต่ยังไม่พบว่ามี การสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอนทั่วไป แต่พบว่ามี การสอดแทรกเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงบ้าง ในการสอนตามหัวข้อที่ตรงกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้น และยังไม่มีการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้ ตระหนักถึงความสำคัญของการรวบรวมภูมิปัญญา ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทำการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และค่านิยมไทย 5 ประการ เพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

1.2 สภาพบริบทของโรงเรียนที่ 2

จากการศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารข้อมูลทั่วไปของ โรงเรียน ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของโรงเรียน รายงานการประเมินคุณภาพ ภายนอกสถานศึกษา แผนปฏิบัติการของโรงเรียน และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งครูฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งผลการศึกษาสภาพบริบทโรงเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่อยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 1 ที่เปิดทำการสอนในระดับปฐมวัย จนถึงระดับชั้นประถมศึกษา มีนักเรียนระดับปฐมวัย (อนุบาล1-2) จำนวน 22 คน ระดับ ประถมศึกษา 118 คน (ป.1-ป.6) รวมมีนักเรียนทั้งหมดประมาณ 140 คน มีครูผู้สอนทั้งหมด จำนวน 8 คน มีพื้นที่ให้บริการ 3 หมู่บ้าน คือ บ้านสร้างแก้ว บ้านโนนคูณ บ้านหนองสำโรง

1.2.2 ผลการดำเนินงานด้านวิชาการ

ทางโรงเรียนได้ดำเนินงานด้านวิชาการตามแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อสนับสนุน และส่งเสริมการจัดการศึกษา ได้แก่

1) โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่
 2) โครงการปรับปรุงหลักสูตรและการสอน นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงบรรจุลง หลักสูตร ปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรให้เหมาะสมกับกับบริบทของชุมชน จัดการเรียนการสอนที่เน้น ศักยภาพผู้เรียนที่อิงมาตรฐาน การบูรณาการข้ามกลุ่มสาระ เน้นการคิดวิเคราะห์ เน้นการสอน แบบโครงงาน ประเมินผลนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเน้นการประเมินสภาพจริง เน้นการ ประเมินพัฒนาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียน

3) โครงการส่งเสริมการผลิตและใช้สื่อ โดยครูทุกคนผลิตและจัดหาสื่อตาม เป้าหมายของโครงการ

4) โครงการทัศนศึกษานำนักเรียนไปแหล่งเรียนรู้

5) โครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศ ได้แก่ (1) กิจกรรมรักการอ่าน (2) กิจกรรมพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทย (3) กิจกรรมการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ (4) กิจกรรมพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ (5) กิจกรรมเสริมทักษะภาษาต่างประเทศ

6) โครงการฝึกทักษะอาชีพ ฝึกทักษะอาชีพ จักสาน การเพาะพันธุ์กล้าไม้ การเกษตรเชิงพาณิชย์

7) โครงการพัฒนาคุณธรรมและวินัยประชาธิปไตยแก่นักเรียน

8) โครงการส่งเสริมสุขภาพ

9) โครงการนักแสดงรุ่นเยาว์

10) โครงการโรงเรียนพบชุมชน

11) โครงการพัฒนาครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยการบูรณาการฯและการใช้ ICT เพื่อการจัดการเรียนรู้

12) โครงการพัฒนาศูนย์สื่อวิชาการและการวิจัย

13) โครงการปรับปรุงอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- พัฒนาศูนย์คอมพิวเตอร์ทั้งอินเทอร์เน็ตและอินทราเน็ต

- การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียงคือ ร้านสหกรณ์ โรงปลูกเห็ด โรงปุ๋ยชีวภาพ การเลี้ยงปลาตก ธนาคารขยะรีไซเคิล แปลงเกษตรสามฤดู

- พัฒนาห้องคาราโอเกะ เพื่อส่งเสริมการอ่านเรียนเขียนคล่อง

- พัฒนาห้องปฏิบัติการทางวิชาการ 8 กลุ่มสาระ

- พัฒนาห้องสมุด

- พัฒนาศูนย์การเรียนรู้กิจกรรมลูกเสือ

- พัฒนาแปลงดอกไม้ลอยฟ้า

- กิจกรรม “หนึ่งคน หนึ่งต้น หนึ่งปี”

14) โครงการจัดหา/ปรับปรุงสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น จัดซื้อสื่อ วัสดุการเรียน กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ ชุด Mega Clever กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ

15) โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย การเรียนรู้กับครูพระ พาหนูเข้าวัด พ่อชಾಯ่าตีมหัศจรรย์ เป็นต้น

16) โครงการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์และพัฒนาความเป็นเลิศ ประกอบด้วย กิจกรรมต่างๆ ได้แก่ วันวิทยาศาสตร์ การประกวดโครงงาน ค่ายวิชาการ ห้องปฏิบัติการ Science Lab การสอนซ่อมเสริม

17) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ กิจกรรมประกอบด้วย การพัฒนาทักษะการคิดขั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการเรียนการสอนแบบโครงงาน

จากผลการรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกฯของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบ 2 (พ.ศ.2549-2553) ปรากฏว่า

ด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาผลการประเมินอยู่ในระดับดีตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษามาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้าง และ การบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษามาตรฐานที่13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ปรากฏว่า ผลประเมินอิงเกณฑ์อยู่ในระดับพอใช้แต่ผลประเมินอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับปรับปรุง มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลประเมินอิงเกณฑ์อยู่ในระดับดีมากแต่ผลประเมินอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับปรับปรุง

ด้านผู้สอน มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูพอเพียงผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และผลประเมินอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับดีและ มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลประเมินแบบอิงเกณฑ์อยู่ในระดับพอใช้และผลประเมินอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับปรับปรุง

ด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรี และ กีฬา มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียน มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานรักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ผลการประเมินทั้ง4 มาตรฐานอยู่ในระดับดีตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี อยู่ในระดับดีตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์ และอยู่ในระดับดีตามผลประเมินแบบอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับพอใช้ ตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์ และอยู่ในระดับปรับปรุงตามผลประเมินแบบอิงสถานศึกษา

จากรายงานพบว่า จุดที่โรงเรียนควรพัฒนา ได้แก่ เครื่องมือ อุปกรณ์การเรียนการสอน ห้องปฏิบัติต่าง ๆ นักเรียนยังต้องได้รับการฝึกอบรม ด้านการคิดวิเคราะห์ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะการตัดสินใจด้วยตนเองบนฐานของเหตุผล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2.3 สภาพบริบทของการจัดการเรียนรู้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้สอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 3 คน (เฉพาะช่วงชั้นที่

2) ไม่มีวุฒิการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ ครูผู้สอนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการประถมศึกษา 1 ท่าน ระดับปริญญาตรี สาขาเกษตร และระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ 1 ท่าน และระดับปริญญาตรี สาขาวิชาวัดและประเมินผล ระดับปริญญาโทสาขาบริหารการศึกษา 1 ท่าน ซึ่งสามารถสังเกตได้ว่า ครูผู้สอนไม่ได้สำเร็จการศึกษาทางการสอนวิทยาศาสตร์

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 3 คน มีวุฒิการศึกษาทางด้านสังคมศึกษา 1 คน คือ ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.)

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 3 คน มีวุฒิการศึกษาทางการงานอาชีพ 1 คน คือ ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.)

2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ เป็นการบรรยาย สาธิต โครงการ รูปแบบที่ใช้บ่อยที่สุดคือ แบบโครงการ

3) ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้

(1) โรงเรียนมีห้องสมุด 1 ห้อง ให้นักเรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หนังสือที่ใช้ยังไม่เพียงพอต่อนักเรียน

(2) แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย บ่อเลี้ยงปลา เรือนเพาะชำ

แหล่งภูมิปัญญาในชุมชน ได้แก่ 1) บ่อปลานาข้าว เพื่อเรียนรู้วิธีการเลี้ยงปลา การทำนา การผสมเกสรพริก แตงโม 2) การทำพานบายศรีสู่ขวัญ 3) การสานกระดัง กระติบข้าว 4) การทอพรหมเช็ดเท้า 5) การประดิษฐ์ดอกไม้จากใยบัว 6) ร้านวัสดุก่อสร้าง เรียนรู้วิธีการทำอิฐบล็อก

(3) ด้านวัสดุอุปกรณ์และห้องปฏิบัติการต่าง ๆ โรงเรียนไม่มีห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ มีห้องคอมพิวเตอร์ 1 ห้อง มีประมาณ 10 เครื่อง สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ สำหรับวัสดุอุปกรณ์ด้านวิทยาศาสตร์ ยังไม่เพียงพอ ต้องขอยืมจากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

1.2.4 การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู

ในการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากแผนการจัดการเรียนการสอน สัมภาษณ์ครูผู้สอน การสังเกตการจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง ซึ่งผลการศึกษาเป็นดังนี้

จากการศึกษาบริบทของโรงเรียนที่ 2 โดยรวมจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนยังมุ่งเน้นการบรรยาย ถ่ายทอดสารสนเทศและความรู้ของครู อาจมีการทดลอง การศึกษาในแหล่ง

การเรียนรู้ภายในโรงเรียนและในชุมชน แต่ยังไม่มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบูรณาการการเรียนรู้ รวมทั้ง คุณธรรมและค่านิยมไทย จากการสังเกตการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้เรียนตอบคำถามโดยการคัดลอกจากหนังสือแบบเรียนและใบความรู้ ผู้เรียนและครูมีปฏิสัมพันธ์ในระดับต่ำ โดยครูมีบทบาท เช่น แจกใบงานและถามคำถามให้เขียนตอบและกระตุ้นให้อ่าน และเน้นย้ำว่า ให้ผู้เรียนอ่านหนังสือเรียนเพราะในหนังสือมีคำตอบอยู่แล้ว ในการจัดกลุ่มของครูพบว่านักเรียน ขาดความได้ร่วมมือกันในการเรียนรู้ ส่วนใหญ่จะนั่งเงียบ สนทนาเรื่องอื่น ๆ นอกเหนือจากเรื่องที่กำลังเรียน และเฝ้าดูเพื่อนที่เป็นตัวแทนเขียนตอบคำถาม จากการสังเกต พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ ขาดความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมในการเรียน ทั้งอ่าน บางส่วนนั่งเฉย ๆ และสนทนาหรือคุยกัน ไม่ให้สนใจเรื่องของเวลาที่ครูกำหนด และเมื่อถึงเวลาส่ง นักเรียนจะรีบเขียนคำตอบตามหนังสืออย่างเร่งรีบและจากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับภูมิปัญญาที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนพบว่า ครูได้นำเรื่องสมุนไพร ที่ได้ฟังจากชาวบ้านที่เป็นคนแก่เล่าให้ฟัง แล้วสืบค้นเพิ่มเติมในอินเทอร์เน็ต นำมาสรุปเป็นองค์ความรู้ เพื่อใช้สอนนักเรียน

ภาพที่ 4.2 สภาพบริบทจริงในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 2

นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการทำมาหากินให้อยู่ได้อย่างพอเพียง ซึ่งตรงกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีการค้นหาจากแหล่งอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับภูมิปัญญามาเล่าหรือถ่ายทอดให้ผู้เรียนฟัง ได้แก่ 1) การทำบ่อปลาในนาข้าว เพื่อเรียนรู้วิธีการเลี้ยงปลา การทำนา การผสมเกสรพริก แดงโม 2) การทำพานบายศรีสู่ขวัญ 3) การสานกระดิ่ง-กระติบข้าว 4) การทอพรหมเช็ดเท้า 5) การประดิษฐ์ดอกไม้จากใยบัว 6) ร้านวัสดุก่อสร้าง เรียนรู้วิธีการทำอิฐบล็อก อาจมีโครงการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในหลักสูตรโครงการที่อยู่ในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน นอกจากนี้สำหรับการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ และคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ อาจมีการ

สอดคล้องโดยการเรียนการสอนบ้าง แต่ยังไม่พบว่ามีการพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมพื้นฐาน และค่านิยมไทย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้ ตระหนักถึงความสำคัญของการรวบรวมภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทำการออกแบบและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และค่านิยมไทย 5 ประการ เพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

1.3 สภาพบริบทของโรงเรียนที่ 3

ผลจากการศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) แผนปฏิบัติการของโรงเรียน และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งครูผู้สอน ซึ่งจะขอเสนอผลการศึกษาสภาพบริบทโรงเรียนดังนี้

1.3.1 ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่เปิดทำการสอนในระดับปฐมวัยถึงระดับชั้นประถมศึกษา มีนักเรียนระดับปฐมวัย จำนวน 50 คน ระดับประถมศึกษา 160 คน (ป.1-ป.6) รวมมีนักเรียนทั้งหมดประมาณ 210 คน มีครูผู้สอนทั้งหมดจำนวน 12 คน

1.3.2 ผลการดำเนินงานด้านวิชาการ

ทางโรงเรียนได้ดำเนินงานด้านวิชาการตามแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษา ประกอบไปด้วย งาน/โครงการ ที่สำคัญได้แก่

- 1) พัฒนาทักษะกระบวนการนักเรียนระดับก่อนประถม
- 2) พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน
- 3) พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้
- 4) แนะนำและช่วยเหลือนักเรียน
- 5) ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ
- 6) โครงการเด็กพิเศษเรียนร่วม
- 7) พัฒนาศักยภาพสถานศึกษาและครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ ICT
- 8) พัฒนาและศึกษาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา
- 9) พัฒนาและส่งเสริมทักษะภาษาไทย
- 10) พัฒนาและส่งเสริมทักษะภาษาอังกฤษ
- 11) จัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
- 12) โครงการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 13) โครงการส่งเสริม สุนทรียภาพทางดนตรี กีฬา ศิลปะ

- 14) ส่งเสริมการผลิต พัฒนาและใช้สื่อนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้
- 15) โครงการห้องสมุดโรงเรียน
- 16) พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 17) กิจกรรมสหกรณ์และออมทรัพย์
- 18) ส่งเสริมประชาธิปไตยและวินัยนักเรียน
- 19) ส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน
- 20) ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
- 21) เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ
- 22) สืบสานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย
- 23) ธนาคารชยะรีไซเคิล
- 24) โรงเรียนสีขาว (ปลอดจากยาเสพติด)
- 25) โรงเรียนสีเขียว (ตระหนักและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ประหยัด

พลังงานในโรงเรียน)

- 26) โครงการฝึกทักษะและพัฒนาอาชีพนักเรียน

ผลของการรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบ 2 (พ.ศ.2549-2553) ผลปรากฏว่า

ด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้าง และ การบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษา ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาผลการประเมิน ในระดับดี ตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรม และการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลประเมินอิงเกณฑ์ ในระดับดี แต่ผลประเมินอิงสถานศึกษา อยู่ในระดับพอใช้

ด้านผู้สอน มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูพอเพียงและมาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผลประเมินอยู่ในระดับดีทั้งผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และผลประเมินอิงสถานศึกษา

ด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีอยู่ในระดับดีตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์ และอยู่ในระดับดีตามผลประเมินแบบอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรี และ กีฬา มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานรักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ผลการประเมินทั้ง 6 มาตรฐานอยู่ในระดับดี ตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา สำหรับมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับดีตามผลการประเมินแบบอิงเกณฑ์และในระดับพอใช้ตามผลประเมินแบบอิงสถานศึกษา

ผลการประเมิน พบว่า จุดที่โรงเรียนควรพัฒนา ได้แก่ ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ และครูควรพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งสถานศึกษาควรเน้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.3.3 สภาพบริบทของการจัดการเรียนรู้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้สอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม และสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 1 คน (เฉพาะช่วงชั้นที่ 2) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขากรรมศาสตร์ ไม่ได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางด้านวิทยาศาสตร์ หรือ การสอนวิทยาศาสตร์

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 3 คน มีวุฒิการศึกษาทางด้านสังคมศึกษา 1 คน คือ ครูศาสตรบัณฑิต (คบ.)

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 3 คน มีวุฒิการศึกษาทางการงานพื้นฐานอาชีพ 1 คน คือ ครูศาสตรบัณฑิต (คบ.)

2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ การทดลอง การบรรยาย สาธิต ศึกษาด้วยตนเองตามแหล่งเรียนรู้ (ปฏิบัติตามใบงานและการทัศนศึกษา) รูปแบบที่ใช้บ่อยที่สุดคือ การทดลองและบรรยาย

3) ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้

(1) โรงเรียนมีห้องสมุด 1 ห้อง ให้นักเรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หนังสือที่มียังไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน

(2) ห้องปฏิบัติการ และวัสดุอุปกรณ์ ประกอบด้วย ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ 1 ห้อง แต่วัสดุอุปกรณ์ยังไม่เพียงพอ ซึ่งบางส่วนมอบหมายให้นักเรียนจัดหาและโรงเรียนจัดซื้อเพิ่ม มีห้องคอมพิวเตอร์ 1 ห้อง มีจำนวน 15 เครื่อง สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้

(3) แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย สวนสมุนไพร มีสระน้ำ บ่อเลี้ยงปลา สวนผัก มีทุ่งนาของโรงเรียน สำหรับทำนา

แหล่งภูมิปัญญาในชุมชน ได้แก่ 1) การถนอมอาหาร เช่น การทำตากกล้วย ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยมีชุมชนเป็นแหล่งภูมิปัญญา 2) หมอสมุนไพร ผู้นำภูมิ

ปัญญา คือนายทองศุขย์ แสนจันทร์ 3) มัดหมี่ ผู้นำภูมิปัญญา นางศิริ เสาศิริ 4) เลี้ยงหม่อนไหม ผู้นำภูมิปัญญานางบุ๋ม หนูบวก 5) เป่าแคน ผู้นำภูมิปัญญา นายสิม วิเศษภักดี เป็นต้น

1.3.4 การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู

ในการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากแผนการจัดการเรียนการสอน การสังเกตการสอนในสภาพจริง ซึ่งผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้

จากการศึกษาบริบทของโรงเรียนที่ 3 จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนยังมุ่งเน้นการบรรยาย ถ่ายทอดสารสนเทศและความรู้ของครู มีการทดลองบ้าง แต่บางครั้งยังมีลักษณะเป็นการอธิบายโดยครูผู้สอน แต่ไม่ได้ทำปฏิบัติการทดลองจริง การศึกษาในแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนและในชุมชน รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เชิญภูมิปัญญามาเล่าประสบการณ์ และถ่ายทอดองค์ความรู้

ภาพที่ 4.3 สภาพบริบทจริงในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 3

สำหรับห้องปฏิบัติการต่าง ๆ และแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วยห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ 1 ห้อง แต่วัสดุอุปกรณ์ยังไม่เพียงพอ บางครั้งครูผู้สอนต้องให้นักเรียนนำมาเอง หรือครูซื้อเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังมีห้องคอมพิวเตอร์ 1 ห้องมีประมาณ 15 เครื่อง ที่มีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้เรียน สามารถใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูลได้สำหรับแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย สวนสมุนไพร มีสระน้ำ บ่อเลี้ยงปลา สวนผัก มีทุ่งนาของโรงเรียน สำหรับทำนา และแหล่งภูมิปัญญาในชุมชน ได้แก่ 1) การถนอมอาหาร เช่น การตากกล้วยด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยมีชุมชนเป็นแหล่งภูมิปัญญา 2) หมอสมุนไพร ผู้นำภูมิปัญญา คือนายทองศุขย์ แสนจันทร์ 3) การทำมัดหมี่ ผู้นำภูมิปัญญา นางศิริ เสาศิริ 4) เลี้ยงหม่อนไหม ผู้นำภูมิปัญญานางบุ๋ม หนูบวก 5) การเป่าแคน ผู้นำภูมิปัญญา นายสิม วิเศษภักดี เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม จะพบว่า ทางโรงเรียนมีโครงการที่เกี่ยวกับการสืบสานศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย แต่ยังไม่มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมหรือสอดแทรกเกี่ยวกับภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ปรากฏโครงการเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน ส่วนการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมหรือสอดแทรกเกี่ยวกับคุณธรรม 8 ประการ และค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ แต่ยังไม่ปรากฏเด่นชัด แต่มีปรากฏในโครงการในแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งอาจมีการสอดแทรกโดยการถ่ายทอดเกี่ยวกับภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการจัดการเรียนการสอนบ้าง แต่ยังไม่พบว่ามีการพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมพื้นฐาน

การศึกษาครั้งนี้ ตระหนักถึงความสำคัญของการรวบรวมภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทำการออกแบบและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม 8 ประการ และค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ เพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

1.4 สภาพบริบทของโรงเรียนที่ 4

จากการศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) แผนปฏิบัติการของโรงเรียน และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งครูผู้สอน ซึ่งจะขอเสนอผลการศึกษาสภาพบริบทโรงเรียนดังนี้

1.4.1 ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่อยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4 เปิดทำการสอนในระดับปฐมวัยจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รวมมีนักเรียนจำนวน 544 คน แบ่งเป็นระดับปฐมวัย (อนุบาล1-2) จำนวน 88 คน ระดับประถมศึกษา 313 คน (ป.1-ป.6) และ ระดับมัธยมศึกษา 143 คน (ม.1-ม.3) และมีครูผู้สอนทั้งหมดจำนวน 28 คน และครูที่สำเร็จการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ หรือการสอนวิทยาศาสตร์จำนวน จำนวน 1 คน (สอนในระดับมัธยมศึกษา) มีพื้นที่ให้บริการ 4 หมู่บ้าน คือ บ้านคำบงหมู่ที่ 8, 9, 11, และ 13

ชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 6 กิโลเมตร อยู่ในตำบลสะอาด อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น สภาพชุมชนรอบโรงเรียนมีลักษณะเป็นชุมชน 4 หมู่บ้าน มีประชากรประมาณ 15,000 คน อาชีพหลักของชุมชน คือ ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ เนื่องจากเป็นอาชีพสืบทอดจากบรรพบุรุษ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวต่อปี 30,000 บาท ประเพณีหรือศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปคือ บุญพระเวส บุญบั้งไฟ บุญกรีน บุญข้าวจี บุญเข้าพรรษา สงกรานต์ บุญคุณลาน ฯลฯ

1.4.2 ผลการดำเนินงานด้านวิชาการทางโรงเรียนได้ดำเนินงานด้านวิชาการตามแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษา ได้แก่

1. โครงการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้ครูจัดการเรียนการสอนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา มีแผนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และมีการประเมินผลตามสภาพจริง
2. โครงการเสริมสมองส่องปัญญา เพื่อส่งเสริมการอ่านโดยจัดกิจกรรมการอ่านไว้ทุกชั้นเรียน และการจัดกิจกรรมเสียงตามสาย
3. โครงการแข่งขันและแสดงผลงานด้านวิชาการนักเรียน
4. โครงการพัฒนาห้องสมุด
5. โครงการวิถีชาวพุทธ
6. โครงการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงในการเลี้ยงปลาในบ่อดินและนำความรู้กลับไปเลี้ยงปลาที่บ้าน นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนได้นำมาปรุงอาหารกลางวัน

จากผลการรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบ 2 (พ.ศ.2549-2553) ปรากฏว่าด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ ปรากฏว่า ทั้งผลประเมินอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับดี มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้าง และ การบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา ปรากฏว่า ผลประเมินอิงเกณฑ์อยู่ในระดับพอใช้ และอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปรากฏว่า ผลประเมินอิงเกณฑ์อยู่ในระดับดีมากและอิงสถานศึกษา อยู่ในระดับดี ส่วนมาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และมาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา มีผลประเมินอิงเกณฑ์อยู่ในระดับพอใช้และอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับปรับปรุงสำหรับด้านผู้สอน มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูพอเพียง ปรากฏว่า ทั้งผลประเมินอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับดี ส่วนมาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลประเมินแบบอิงเกณฑ์อยู่ในระดับพอใช้และผลประเมินอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับปรับปรุง ส่วนด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรี และ กีฬาอยู่ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียน มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานรักการทำงานสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ปรากฏว่าทั้ง 5 มาตรฐาน

มีผลการประเมินอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับดี ส่วนมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ และมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับดี ตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา ปรากฏว่าทั้ง 2 มาตรฐานมีผลประเมินแบบอิงเกณฑ์อยู่ในระดับพอใช้และผลประเมินอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับ ปรับปรุง

1.4.3 สภาพบริบทของการจัดการเรียนรู้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้สอน

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 1 คน ซึ่งมีวุฒิการศึกษา ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.วิทยาศาสตร์)

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 1 คน ซึ่งมีวุฒิการศึกษาทางด้านสังคมศึกษา คือ ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.)

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 2 คน ซึ่งมีวุฒิการศึกษาทางการงานพื้นฐานอาชีพ 1 คน คือ ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.)

2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นการบรรยาย และสาธิต รูปแบบที่ใช้บ่อยที่สุดคือ การบรรยายและสาธิต ไม่ได้จัดให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง

3) ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้

(1) โรงเรียนมีห้องสมุด 1 ห้อง สำหรับให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หนังสือที่ใช้ ยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

(2) แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการภาษา ห้องฝึกปฏิบัติจริยธรรม ทุ่งนา ไร่ อ้อย อ่างเก็บน้ำ ผลผลิตภัณฑ์ต่างๆ ในชุมชน วัดประจำหมู่บ้าน 2 แห่ง สำหรับการศึกษา พุทธศาสนา

แหล่งภูมิปัญญาในชุมชนซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ที่มีการจัดครูภูมิปัญญามาสอนนักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 เช่น พิธีบายศรีสู่ขวัญ การทำพานบายศรี ยาสุมไพร การนวดแผนโบราณ เต่าเผาประหยัดพลังงาน ข้าวซ้อมมือ ยาตั้ง สุมไพร เกษตร ปลอดภัย และแปรรูปของใช้

นอกจากนี้โรงเรียนได้เชิญปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้แก่ครูและนักเรียน ดังนี้

1) นางอินทร์ ดีสร้อย ให้ความรู้เรื่อง หมอลำ

2) นางวรรณ คำบุญ ให้ความรู้เรื่อง การร้องสรภัญญะและหมอลำ

3) นายสิงห์ แข็งขัน และทวี แข็งขัน ให้ความรู้เรื่อง การตัดผม

4) นายสำเนียง คำนะ ให้ความรู้เรื่อง การเป่าแคน

5) นายอำไพร์ ต่างโอสฐ์ นายหนุณา เชื้อสาวัตถิ นายน้อย สะอาดจันตี

ให้ความรู้เรื่อง หมอพราหมณ์สู่ขวัญ

6) นายพรหมา ซาบัด ให้ความรู้ เรื่อง สรภัญญะและผญา

(3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ มีห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์จำนวน 1 ห้อง แต่ไม่อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ เนื่องจากอุปกรณ์ชำรุดและขาดแคลนสารเคมี ห้องคอมพิวเตอร์จำนวน 1 ห้อง มีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถใช้งานได้ 4 เครื่อง (แต่อยู่ในสภาพเก่าและชำรุด) ไม่มีลำโพงและไม่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ ห้องโสต 1 ห้องใช้สำหรับฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ห้องปฏิบัติการไม่สามารถใช้ได้เนื่องจากอุปกรณ์ชำรุด

1.6.4 การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู

ในการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแผนการจัดการเรียนการสอน และการสังเกตการจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

จากการศึกษาบริบทของโรงเรียนที่ 4 จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนยังมุ่งเน้นการบรรยาย ถ่ายทอดหรือบอกสารสนเทศและความรู้ของครู รวมทั้งให้ปฏิบัติตามใบงานที่มอบหมาย อาจมีการทดลอง แต่ส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นการอธิบายโดยครูผู้สอน ผู้เรียนยังไม่ได้ปฏิบัติการทดลองจริง การศึกษาในแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนและในชุมชน รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ยังเป็นวิธีการเชิงภูมิปัญญามาแล้วประสบการณ์ และถ่ายทอดองค์ความรู้

ภาพที่ 4.4 สภาพบริบทจริงในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 4

สำหรับด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า มีห้องปฏิบัติการ ได้แก่ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์จำนวน 1 ห้องแต่ไม่สามารถใช้ได้ เนื่องจากอุปกรณ์ชำรุดและขาดสารเคมี ห้องคอมพิวเตอร์จำนวน 1 ห้อง มีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถใช้งานได้ จำนวน 6 เครื่อง (แต่อยู่ในสภาพเก่า)

ไม่มีลำโพงและไม่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ ห้องโสต 1 ห้อง รวมทั้งห้องปฏิบัติการภาษา แต่ไม่สามารถใช้ได้เนื่องจากอุปกรณ์ชำรุด

สำหรับแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการภาษา ห้องฝึกปฏิบัติจริยธรรม ทุ่งนา ไร่ อ้อย อ่างเก็บน้ำ ผลผลิตภัณฑ์ต่างๆ ในชุมชน วัดประจำหมู่บ้าน 2 วัดสำหรับการศึกษาพุทธศาสนา

สำหรับแหล่งภูมิปัญญาในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนได้เชิญปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้แก่ครูและนักเรียน ได้แก่ พิธีบายศรีสู่ขวัญ การทำพานบายศรี ยาสมุนไพร การนวดแผนโบราณ เตาเผาประหยัดพลังงาน ข้าวซ้อมมือ ยาตั้ง สมุนไพร เกษตรปลอดภัย และ แปรรูปของใช้ ภูมิปัญญาหมอลำ ได้แก่ นางอินทร์ ดีสร้อย เรื่อง การร้องสรภัญญะและหมอลำ คือนางวรรณ คำบุญ เรื่อง การตัดผม คือนายสิงห์ แข็งขัน และทิว แข็งขัน เรื่อง การเป่าแคน คือนายสำเนียงคำนะ เรื่อง หมอพรหมณ์สู่ขวัญ คือนายอำไพร์ ต่างโอสฐ์ นายหนูนา เชื้อสาวัตถิ นายน้อย สะอาดจันดี เรื่อง สรภัญญะและผลญาคือ นายพรหมมา ชาปัด เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในการจัดการเรียนการสอนยังไม่ปรากฏโครงการที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแผนปฏิบัติการ แต่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังมีโครงการที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมหรือสอดแทรกเกี่ยวกับคุณธรรม 8 ประการ และค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ โครงการที่ปรากฏในแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการวิถีชาวพุทธ อาจมีการสอดแทรกโดยการถ่ายทอดเกี่ยวกับภูมิปัญญาในการจัดการเรียนการสอนบ้าง แต่ยังไม่พบว่ามีการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้อันบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้ ตระหนักถึงความสำคัญของการรวบรวมภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทำการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้อันบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรม 8 ประการ และค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ เพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้อันบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียนต่อไป

1.5 สภาพบริบทของโรงเรียนที่ 5

จากการศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา แผนปฏิบัติการของโรงเรียน และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งครู ซึ่งจะนำเสนอผลการศึกษาสภาพบริบทโรงเรียนดังนี้

1.5.1 ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่อยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคเหนือเขต 1 ที่เปิดทำการสอน ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึง

ระดับชั้นประถมศึกษา มีนักเรียนระดับปฐมวัย จำนวน 27คน ระดับประถมศึกษา 99 คน รวมมีนักเรียนทั้งหมดประมาณ 126 คน มีครูผู้สอนทั้งหมดจำนวน 8 คน มีพื้นที่ให้บริการ 2 หมู่บ้าน คือ บ้านโนนป่าจั่วและบ้านโนนทอง

1.5.2 ผลการดำเนินงานด้านวิชาการ

ทางโรงเรียนได้ดำเนินงานด้านวิชาการตามแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษา ได้แก่

- 1) โครงการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) โครงการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) โครงการสอนวิชาชีพท้องถิ่น
- 4) โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน
- 5) โครงการพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และการเขียน
- 6) โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
- 7) โครงการพานักศึกษาไปศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา
- 8) โครงการส่งเสริมยุทธศาสตร์กรในโรงเรียน
- 9) โครงการแข่งขันทางวิชาการ
- 10) โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ
- 11) โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน
- 12) โครงการโรงเรียนสีขาว
- 13) โครงการปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในสถานศึกษา
- 14) โครงการประชุมผู้ปกครอง
- 15) โครงการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

จากผลการรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกฯของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบ 2(พ.ศ.2549-2553) ปรากฏว่า ด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้าง และ การบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรม และการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ปรากฏว่า ผลประเมินอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับดี มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ปรากฏว่า ผลประเมินอิงเกณฑ์อยู่ในระดับพอใช้และอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับปรับปรุง สำหรับด้านผู้สอน มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูพอเพียง และมาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และผลประเมินอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับดี

ทั้ง 2 มาตรฐาน ส่วนด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬาปรากฏว่า ผลประเมินอิงเกณฑ์อยู่ในระดับดีและอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับดีมาก มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต อยู่ในระดับดีตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียน มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร อยู่ในระดับพอใช้ ตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และแบบอิงสถานศึกษา โดยเฉพาะผลการประเมินในมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับพอใช้ ตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และระดับปรับปรุง ตามผลประเมินแบบอิงสถานศึกษา

1.5.3 สภาพบริบทของการจัดการเรียนรู้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 2 คน มีวุฒิการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ 1 คน คือ วุฒิการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. วิชาเอกชีววิทยา)

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 3 คน มีวุฒิการศึกษาทางด้านสังคมศึกษาจำนวน 1 คน คือ ครุศาสตรบัณฑิต (คบ. สังคมศึกษา)

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 3 คน มีวุฒิการศึกษาทางการงานพื้นฐานอาชีพ 1 คน คือ ครุศาสตรบัณฑิต (คบ. เกษตร)

2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นการบรรยาย ทดลอง สืบเสาะแสวงหาความรู้ รูปแบบที่ใช้บ่อยที่สุดคือ การบรรยายและสืบเสาะแสวงหาความรู้

3) ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้

(1) โรงเรียนมีห้องสมุด 1 ห้อง ให้นักเรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หนังสือที่ใช้ยังไม่เพียงพอต่อนักเรียน มีความต้องการหนังสือเพิ่ม

(2) แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย พิพิธภัณฑ์สิรินธร อุทยานไดโนเสาร์ วัด สวนป่า แหล่งน้ำใกล้โรงเรียน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ร้านค้าชุมชน

แหล่งภูมิปัญญาในชุมชน ได้แก่ 1) การทำปุ๋ยหมักน้ำชีวภาพในหมู่บ้าน ให้นักเรียนศึกษากระบวนการทำปุ๋ย 2) การจักสาน การทำดอกไม้ประดิษฐ์ 3) การเลี้ยงกบ ยาว ทำการศึกษา ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน

(3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ไม่มีห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ มีแต่อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ ซึ่งจัดไว้ในห้องเรียน ส่วนใหญ่เพียงพอกับการใช้ ห้องคอมพิวเตอร์เคยมีแต่ปัจจุบันได้นำเครื่องไปใช้งานอื่น ๆ

1.5.4 การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู

ในการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจาก แผนการจัดการเรียนการสอน และการสังเกตการจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง ซึ่งผลการศึกษาเป็นดังนี้

จากการศึกษาบริบทของโรงเรียนที่ 5 จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนยังมุ่งเน้น การบรรยาย ถ่ายทอดหรือบอกสารสนเทศและความรู้ของครู รวมทั้งให้ปฏิบัติตามใบงาน ที่มอบหมาย อาจมีการทดลอง แต่ส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นการอธิบายโดยครูผู้สอน ผู้เรียน ยังไม่ได้ปฏิบัติการทดลองจริง การศึกษาในแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนและในชุมชน

ภาพที่ 4.5 สภาพบริบทจริงในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 5

สำหรับทางด้านห้องปฏิบัติการต่าง ๆ พบว่าไม่มีห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ มีแต่ อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ ซึ่งจัดไว้ในชั้นเรียน ส่วนใหญ่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ห้องคอมพิวเตอร์ เคยมีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ แต่ปัจจุบันได้นำเครื่องคอมพิวเตอร์ไปใช้งานอื่น ๆ

สำหรับแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย พิพิธภัณฑสถานสิรินธร อุทยานไดโนเสาร์ วัด สวนป่า แหล่งน้ำใกล้โรงเรียน ที่ทำการ ผู้ใหญ่บ้าน ร้านค้าชุมชน แหล่งภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ได้แก่ 1) การทำปุ๋ยหมักน้ำชีวภาพในหมู่บ้าน ให้นักเรียนศึกษากระบวนการทำปุ๋ย 2) การ จักสาน การทำดอกไม้ประดิษฐ์ 3) การแข่งกลองยาว ทำการศึกษา ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน

อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวมแล้ว ยังไม่ปรากฏโครงการที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาที่ เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน แต่มีการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังมีโครงการที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมหรือสอดแทรกเกี่ยวกับคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ

อย่างไรก็ตาม โครงการที่ปรากฏในแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการวิถีชาวพุทธ และโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน อาจพบว่าการจัดการเรียนการสอนมีการสอดแทรกโดยการถ่ายทอดเกี่ยวกับภูมิปัญญา แต่ยังไม่พบว่ามีพัฒนา นวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้ ตระหนักถึงความสำคัญของการรวบรวมภูมิปัญญาที่ เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทำการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และค่านิยมไทย 5 ประการ เพื่อ นำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

1.6 สภาพบริบทของโรงเรียนที่ 6

จากการศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารข้อมูลทั่วไปของ โรงเรียน ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน รายงานการประเมินคุณภาพ ภายนอกสถานศึกษา แผนปฏิบัติการของโรงเรียน และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งครูฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งจะนำเสนอผลการศึกษาสภาพบริบทโรงเรียนดังนี้

1.6.1 ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ อยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 ที่เปิดทำการสอน ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีนักเรียนระดับปฐมวัย จำนวน 35 คน ระดับประถมศึกษา 125 คน รวมมีนักเรียนทั้งหมดประมาณ 217 คน มีครูผู้สอนทั้งหมดจำนวน 16 คน

1.6.2 ผลการดำเนินงานด้านวิชาการทางโรงเรียนได้ดำเนินงานด้านวิชาการตาม แผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษา ได้แก่

- 1) โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ
- 2) โครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ
- 3) โครงการวางทุกงานอ่านทุกคน
- 4) โครงการห้องสมุด
- 5) โครงการมุมหนังสือ
- 6) โครงการวิจัยในชั้นเรียน
- 7) โครงการวันสำคัญ
- 8) โครงการค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 9) โครงการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้
- 10) โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

จากผลการรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกฯของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบ 2 (พ.ศ.2549-2553) ปรากฏว่า

ด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ปรากฏว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับดีทั้งผลประเมินอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา

ด้านผู้สอน มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูพอเพียง และมาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการประเมินอยู่ในระดับดี ทั้งผลประเมินอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา

ด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรี และ กีฬา มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานรักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริตอยู่ในระดับดีตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียน มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร อยู่ในระดับดีตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอยู่ในระดับพอใช้ตามผลประเมินแบบอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์อยู่ในระดับพอใช้ ตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอยู่ในระดับปรับปรุง ตามผลประเมินแบบอิงสถานศึกษา

1.6.3 สภาพบริบทของการจัดการเรียนรู้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้สอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม และสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 1 คน มีวุฒิการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ คือ การศึกษบัณฑิต (กศบ. วิชาเอกเคมี)

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 3 คน มีวุฒิการศึกษาทางด้านสังคมศึกษา 1 คน คือ ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.สังคมศึกษา)

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 3 คน มีวุฒิการศึกษาทางการงานอาชีพ 1 คน คือ ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.เกษตร)

2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ส่วนใหญ่ เป็นการบรรยาย ทดลอง สืบเสาะ เกม-เพลง บทบาทสมมติ ศึกษาค้นคว้า ใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่า รูปแบบที่ใช้บ่อยที่สุดคือ การบรรยาย

3) ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้

(1) โรงเรียนมีห้องสมุด 1 ห้อง ให้นักเรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หนังสือที่ใช้ยังไม่เพียงพอต่อนักเรียน ส่วนใหญ่เป็นหนังสือแบบเรียนตามหลักสูตรเดิม ยังขาด นิตยสาร วารสาร

(2) ด้านห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์และวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ มีห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ 1 ห้อง สารเคมีไม่เพียงพอ ห้องคอมพิวเตอร์ 1 ห้อง มีจำนวน เครื่องคอมพิวเตอร์: นักเรียน เป็น 1:4

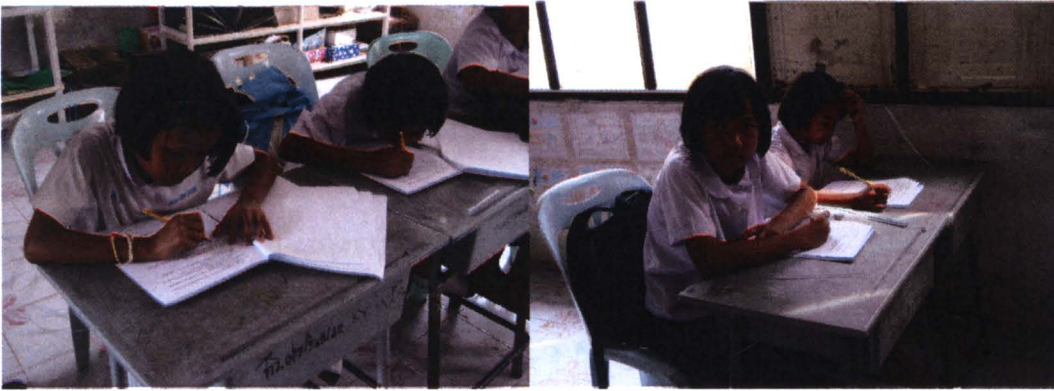
(3) แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ประกอบด้วย สวนป่า สระน้ำ เรือนเพาะชำ สวนสมุนไพร แหล่งเรียนรู้ ภายนอกโรงเรียน พิพิธภัณฑ์หลวงปู่ทองฤทธิ์ วัดฉันทมิตร พิพิธภัณฑ์สิรินธร สถานีอนุรักษ์ สัตว์ป่าลำปาว(สวนสะออน) วัดตาดแม่ยาย วัดพุทธนิมิต ภูค่าว ภูมิสิงห์ ภูกุ่มข้าว

แหล่งภูมิปัญญาในชุมชน ได้แก่ 1) งานไม้แกะสลัก โคมไฟจากกะลามะพร้าว ไม้กวาดทางมะพร้าว จากนักการภารโรง นายถนอมศักดิ์ อิ่มพูล กลุ่มทอผ้าสายฝนบ้านโคกสง่า กลุ่มเย็บหมอนสม็อก บ้านโนนน้ำเกลี้ยง

1.6.4) การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู

ในการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแผน การจัดการเรียนการสอน และการสังเกตการจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง ซึ่งสามารถสรุปผล การศึกษาได้ดังนี้

จากการศึกษาบริบทของโรงเรียนที่ 6 จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนยังมุ่งเน้น การบรรยาย ถ่ายทอดหรือบอกสารสนเทศและความรู้ของครู รวมทั้งให้ปฏิบัติตามใบงานที่ มอบหมาย แต่ส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นการอธิบายโดยครูผู้สอน สืบเสาะ เกม-เพลง บทบาท สมมติ ศึกษาค้นคว้า ใช้แหล่งเรียนรู้ อาจมีการทดลอง ผู้เรียนยังไม่ได้ปฏิบัติการทดลองจริง การศึกษาในแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนและในชุมชน รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ยังเป็น วิธีการเชิญภูมิปัญญามาเล่าประสบการณ์ และถ่ายทอดองค์ความรู้

ภาพที่ 4.6 สภาพบริบทจริงในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนที่ 6

สำหรับทางด้านห้องปฏิบัติการต่าง ๆ พบว่า ด้านห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์และวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ มีห้องปฏิบัติการการวิทยาศาสตร์ 1 ห้อง แต่สารเคมีไม่เพียงพอ ห้องคอมพิวเตอร์ 1 ห้อง มีเครื่อง/นักเรียน เป็น 1: 4 สำหรับแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ประกอบด้วย สวนป่า สระน้ำ เรือนเพาะชำ สวนสมุนไพร แหล่งเรียนรู้ ภายนอกโรงเรียน พิพิธภัณฑ์หลวงปู่ทองฤทธิ์ วัดฉันทมิตร พิพิธภัณฑ์สิรินธร สถานีอนุรักษ์สัตว์ป่าลำปาว(สวนสะออน) วัดตาดแมนาย วัดพุทธนิมิต ภูค่าง ภูมิสิงห์ ภูกุ่มข้าว

แหล่งภูมิปัญญาในชุมชนที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) งานไม้ แกะสลัก โคมไฟจากกะลามะพร้าว ไม้กวาดทางมะพร้าว จากนักการภารโรง นายถนอมศักดิ์ อิ่มพูล กลุ่มทอผ้าสายฝนบ้านโคกสง่า กลุ่มเย็บหมอนสม็อกบ้านโนนน้ำเกลี้ยง โดยรวมกลุ่มเป็น สหกรณ์การเกษตรชุมชนเป็นการดำเนินการตามหลักการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวมแล้วยังไม่ปรากฏโครงการที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน แต่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังมีโครงการที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมหรือสอดแทรกเกี่ยวกับคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และค่านิยมไทย 5 ประการ แต่ยังไม่ปรากฏโครงการในแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง เช่นโครงการวิถีชาวพุทธ ในการจัดการเรียนการสอน พบว่ามีการสอดแทรกโดยการถ่ายทอดเกี่ยวกับภูมิปัญญา อย่างไรก็ตามยังไม่มีการพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้ ตระหนักถึงความสำคัญของการรวบรวมภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทำการออกแบบและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และค่านิยมไทย 5 ประการ เพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

1.7 สภาพบริบทของโรงเรียนที่ 7

จากการศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา แผนปฏิบัติการของโรงเรียน และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งครูผู้สอน ซึ่งผลการศึกษาสภาพบริบทโรงเรียนปรากฏ ดังนี้

1.7.1 ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขอนแก่น เขต 4 ที่เปิดทำการสอนในระดับปฐมวัยจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รวมมีนักเรียนจำนวน 244 คน แบ่งเป็นระดับปฐมวัย (อนุบาล1-2) จำนวน 54 คน ระดับประถมศึกษา 131 คน (ป.1-ป.6) และ ระดับมัธยมศึกษา 59 คน(ม.1-ม.3) และมีครูผู้สอนทั้งหมดจำนวน 13 คน เขตบริการชุมชน ได้แก่ บ้านทุ่งบ่อ บ้านหนองคู บ้านโคกสูง บ้านสะอาด บ้านหนองเรือน้อย

1.7.2 ผลการดำเนินงานด้านวิชาการทางโรงเรียนได้ดำเนินงานด้านวิชาการตามแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษา ได้แก่

- 1) โครงการพัฒนาการเรียนการสอน
- 2) นักเรียนศึกษาแหล่งเรียนรู้
- 3) โครงการพัฒนาห้องสมุด
- 4) โครงการใช้และผลิตสื่อการเรียนการสอน
- 5) โครงการพัฒนาบุคลากรสู่มืออาชีพ
- 6) โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน
- 7) โครงการประชาธิปไตย
- 8) โครงการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
- 9) โครงการประหยัดไฟฟ้าในโรงเรียน
- 10) โครงการคุณธรรมนำความรู้สู่วิถีพุทธ
- 11) โครงการโรงเรียนเด็กพิเศษเรียนร่วม
- 12) โครงการเกษตรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- 13) โครงการเรียนรู้กับ ICT
- 14) โครงการเรียนรู้ด้วยโครงการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 15) โครงการคิดเลข อ่านออก เขียนได้ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ

จากผลการรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกฯของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบ 2 (พ.ศ.2549-2553) ปรากฏว่า

ด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้าง และ การบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา ผลประเมินอิงเกณฑ์อยู่ในระดับพอใช้ ตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการ

เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน และท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผลประเมินอิงเกณฑ์อยู่ในระดับดี ตามผล ประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาผลการประเมินอยู่ในระดับดี ปรากฏว่า ผลประเมิน อิงเกณฑ์อยู่ในระดับดีและผลประเมินอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับดีมาก

ด้านผู้สอน มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูพอเพียง ผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และผลประเมินอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับดีและ มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ ผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และผลประเมินอิงสถานศึกษา อยู่ในระดับพอใช้

ด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานรักการ ทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริตผลประเมินแบบอิงเกณฑ์ และผลประเมินอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับดีมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง ผลประเมินอิงเกณฑ์อยู่ในระดับพอใช้ แต่ผลประเมินอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับ ปรับปรุง

ผลจากรายงานผลการประเมิน พบว่า จุดที่โรงเรียนควรพัฒนา สำหรับนักเรียน คือ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง ทักษะในการแสวงหา ความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ ทักษะในการคำนวณ ความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร สำหรับครู คือ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ และสำหรับผู้บริหาร คือ ภาวะผู้นำและความสามารถในการบริหารจัดการ การจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ

1.7.3 สภาพบริบทของการจัดการเรียนรู้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้สอน สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 2 คน มีวุฒิการศึกษา ทางด้านวิทยาศาสตร์ 2 คน ได้แก่ ครูศาสตรบัณฑิต (คบ.วิทยาศาสตร์ทั่วไป) และ ครูศาสตร บัณฑิต (คบ.เคมี)

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 3 คนมีวุฒิการศึกษาทางด้านสังคมศึกษา 1 คน คือ ครูศาสตรบัณฑิต (คบ.สังคมศึกษา)

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 3 คน มีวุฒิการศึกษาทางการงานอาชีพ 1 คน คือ ครูศาสตรบัณฑิต (คบ.คทกรรม)

2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นการบรรยาย ทดลอง แบบสาธิต แบบสืบเสาะหาความรู้ รูปแบบที่ใช้บ่อยที่สุดคือ การบรรยาย

3) ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้

(1) โรงเรียนมีห้องสมุด 1 ห้อง ให้นักเรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หนังสือสำหรับการศึกษาค้นคว้า ยังไม่เพียงพอสำหรับนักเรียน

(2) แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย วัดดงเมืองแอม พระธาตุขามแก่น ค่ายเปรมติณสูลานนท์ หมู่บ้านงูจงอาง เขื่อนอุบลรัตน์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พิพิธภัณฑสถานขอนแก่น พิพิธภัณฑทิวทยาศาสตร์ อำเภอบ้านไผ่

แหล่งภูมิปัญญาในชุมชน ได้แก่ การเล่นดนตรีพื้นเมือง ได้แก่ การเป่าแคน งานฝีมือเช่น การจักสาน และภูมิปัญญาด้านปราชญ์ชาวบ้าน

(3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ไม่มีห้องปฏิบัติการการคอมพิวเตอร์ มีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถใช้งานได้ 10 เครื่อง

1.7.4 การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู

สำหรับการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษา แผนการจัดการเรียนการสอน และการสังเกตการจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง ซึ่งปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

ผลจากการศึกษาบริบทของโรงเรียนที่ 7 ปรากฏว่า การจัดการเรียนการสอนยัง มุ่งเน้นการบรรยาย ถ่ายทอดหรือบอกสารสนเทศและความรู้ของครู รวมทั้งให้ปฏิบัติตาม แบบฝึกหัดในหนังสือ อาจมีการทดลองซึ่งในการทดลองให้ผู้เรียนเองปฏิบัติตามหนังสือ แบบเรียน หรือเป็นการให้ทำการทดลองแล้วเติมผลในแบบฝึก โดยอาศัยข้อมูลในหนังสือเรียน สำหรับการทดลอง พบว่า อุปกรณ์ต่าง ๆ ก็ไม่พร้อมและเหมาะสมกับการเรียนรู้ การศึกษาใน แหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนและในชุมชน รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ยังเป็นวิธีการบอก เล่าจากครูผู้สอนสู่ผู้เรียน

ภาพที่ 4.7 สภาพบริบทจริงในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 7

นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนใหญ่ยังเป็นวิธีการที่บอกเล่าโดยครูผู้สอนถ่ายทอดให้ผู้เรียนฟัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งภูมิปัญญาในชุมชน ได้แก่ การเล่นดนตรีพื้นเมือง การเป่าแคน งานฝีมือ การจักสาน แต่สำหรับคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และค่านิยมไทย 5 ประการ มีการสอดแทรกโดยการถ่ายทอดในการจัดการเรียนการสอนบ้าง และมีโครงการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ปรากฏในแผนปฏิบัติการ แต่ยังไม่พบว่า มีการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทย เพื่อนำไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้ ตระหนักถึงความสำคัญของการรวบรวมภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทำการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรม 8 ประการ และค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ เพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

1.8 สภาพบริบทของโรงเรียนที่ 8

ผลจากการศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของโรงเรียน รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา แผนปฏิบัติการของโรงเรียน และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งครูผู้สอน ซึ่งจะนำเสนอผลการศึกษาสภาพบริบทโรงเรียนดังนี้

1.8.1 ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน เป็นโรงเรียนในสังกัด สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 1 เปิดทำการสอนในระดับปฐมวัยจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา มีนักเรียนระดับปฐมวัย จำนวน 97 คน ระดับประถมศึกษา จำนวน 307 คน (ป.1-ป.6) ระดับมัธยมศึกษา (ม.1-ม.3) จำนวน 139 คน รวมมีนักเรียนทั้งหมด 543 คน มีครูผู้สอนทั้งหมดจำนวน 29 คน

1.8.2 ผลการดำเนินงานด้านวิชาการ

โรงเรียนฯได้ดำเนินงานด้านวิชาการตามแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษา ประกอบไปด้วย งาน/โครงการ ที่สำคัญได้แก่

- 1) โครงการส่งเสริม ความดี ซื่อมีสุข
- 2) โครงการชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) ศิลปะ ดนตรี กีฬา ชิวาสุขสันต์
- 4) โรงเรียนแห่งความสุข
- 5) โครงการภูมิปัญญาพัฒนาสถานศึกษา
- 6) โครงการชุมชนสัมพันธ์
- 7) โครงการส่งเสริมปัญญาพัฒนาศักยภาพโรงเรียน
- 8) โครงการค้นหาความรู้สู่โลกกว้าง

- 9) โครงการบริหารสู่ความเป็นเลิศ
- 10) โครงการส่งเสริมผู้เรียนตามศักยภาพ
- 11) โครงการผลิตสื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์
- 12) โครงการจัดหาสื่อ เทคโนโลยี
- 13) โครงการพัฒนาครูสู่มืออาชีพ
- 14) โครงการผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง
- 15) โครงการบริหารแบบมีส่วนร่วม

จากผลการรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกฯ ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบ 2 (พ.ศ.2549-2553) ปรากฏว่า

ด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ และมาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลประเมินแบบอิงเกณฑ์อยู่ในระดับดีมาก และผลประเมินอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับดี มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้าง และ การบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ผลการประเมินอยู่ในระดับดีตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา

ด้านผู้สอน มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูพอเพียงผลประเมินแบบอิงเกณฑ์อยู่ในระดับดีมากและผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับดี และมาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลประเมินแบบอิงเกณฑ์อยู่ในระดับพอใช้และผลประเมินอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับปรับปรุง

ด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรี และ กีฬา มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานรักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ผลการประเมิน มาตรฐานที่ 1, 2, 3, และ 7 อยู่ในระดับดีตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับดีตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอยู่ในระดับพอใช้ตามผลประเมินอิงสถานศึกษา จากรายงาน พบว่า จุดที่โรงเรียนควรพัฒนา ได้แก่ ด้านผู้เรียน คือ ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ความสามารถในการ

การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง สำหรับด้านผู้สอนความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.8.3 สภาพบริบทของการจัดการเรียนรู้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้สอน

- ครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 2 คน (เฉพาะช่วงชั้นที่

2) สำเร็จการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ 1 คน

- ครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 3 คน (เฉพาะช่วงชั้นที่ 2) มีวุฒิการศึกษาทางด้านสังคมศึกษา 2 คน คือ ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.สังคมศึกษา)

- ครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 3 คน (เฉพาะช่วงชั้นที่ 2) มีวุฒิการศึกษาทางด้านเกษตร 1 คน ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.เกษตร) และด้านคหกรรม 1 คน ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.คหกรรม)

2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่ใช้วิธีการบรรยาย บางส่วนเป็นการทดลอง สาธิต สถานการณ์จำลอง กระบวนการกลุ่ม รูปแบบที่ใช้บ่อยที่สุดคือ บรรยายและกิจกรรมกลุ่ม

3) ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้

(1) โรงเรียนมีห้องสมุด 1 ห้อง ให้นักเรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

(2) ห้องปฏิบัติการ และวัสดุอุปกรณ์ โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ 1 ห้อง ห้องคอมพิวเตอร์ 1ห้อง มีประมาณ 35 เครื่อง สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้

(3) แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย สระน้ำ ชุมชน วัด เป็นต้น

1.8.4 การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู

สำหรับการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากแผนการจัดการเรียนการสอน และการสังเกตการจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง ซึ่งผลการศึกษาเป็นดังนี้

จากการศึกษาบริบทของโรงเรียนที่ 8 จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนยังมุ่งเน้นการบรรยาย ถ่ายทอดสารสนเทศและความรู้จากครู อาจมีการทดลองบ้าง แต่ส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นการอธิบายโดยครูผู้สอนแต่ไม่ได้ทำปฏิบัติการทดลองจริง การศึกษาในแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนและในชุมชน รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการเชิญภูมิปัญญามาเล่าประสบการณ์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย ชุมชนหมู่บ้าน วัด สระน้ำ ทุ่งนา รวมทั้งแหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ประกอบด้วย ห้องคอมพิวเตอร์ 1 ห้องมีประมาณ 35 เครื่อง มีการเชื่อมโยงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้เรียนสามารถเข้าไปสืบค้นได้

ภาพที่ 4.8 สภาพบริบทจริงในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 8

โดยภาพรวม ปรากฏว่า ยังไม่มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมหรือสอดแทรกเกี่ยวกับภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งไม่ปรากฏโครงการที่ส่งเสริมในเรื่องดังกล่าวในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน แต่สำหรับคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และค่านิยมไทย 5 ประการ ซึ่งมีปรากฏสอดแทรกโดยการสอน บรรยาย หรือการถ่ายทอด ในการจัดการเรียนการสอนบ้าง อย่างไรก็ตาม มีโครงการชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงปรากฏในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน แต่ยังไม่พบว่ามีการพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้ ตระหนักถึงความสำคัญของการรวบรวมภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทำการออกแบบและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และค่านิยมไทย 5 ประการ เพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

1.9 สภาพบริบทของโรงเรียนที่ 9

ผลการศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสาร ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก แผนปฏิบัติการของโรงเรียน และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งครูผู้สอน ซึ่งจะนำเสนอผลการศึกษาสภาพบริบทโรงเรียนดังนี้

1.9.1 ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) ที่เปิดทำการสอนในระดับปฐมวัย ถึงระดับชั้นประถมศึกษา มีนักเรียนระดับ

ปฐมวัย จำนวน 12 คน ระดับประถมศึกษา จำนวน 44 คน (ป.1-ป.6) รวมมีนักเรียนทั้งหมด ประมาณ 40 คน มีครูผู้สอนทั้งหมดจำนวน 6 คน

1.9.2 ผลการดำเนินงานด้านวิชาการ

ทางโรงเรียนได้ดำเนินงานด้านวิชาการตามแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อสนับสนุน และส่งเสริมการจัดการศึกษา ประกอบไปด้วย งาน/โครงการ ที่สำคัญได้แก่

- 1) โครงการอ่านคล่องเขียนคล่อง
- 2) โครงการส่งเสริมการเรียนรู้คอมพิวเตอร์
- 3) โครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้
- 4) โครงการฝึกวิชาชีพประจำท้องถิ่น
- 5) โครงการวันสำคัญ
- 6) โครงการส่งเสริมสุขภาพ

ผลการรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบ 2 (พ.ศ.2549-2553) ปรากฏ ดังนี้

ด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ ผลประเมินแบบอิงเกณฑ์ อยู่ในระดับดีและผลประเมินอิงสถานศึกษา อยู่ในระดับพอใช้ และ มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและ มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ผลการมาตรฐานที่ 12 และ 14 ประเมินอยู่ในระดับดี ตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิง สถานศึกษามาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้าง และ การบริหารงานอย่างเป็น ระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสม กับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 11 และ 13 ประเมิน อยู่ในระดับดี ตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา

ด้านผู้สอน มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมี ครูพอเพียง ผลประเมินแบบอิงเกณฑ์อยู่ในระดับดีและผลประเมินอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับอยู่ในระดับปรับปรุง สำหรับมาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลประเมินแบบอิงเกณฑ์อยู่ในระดับพอใช้และผล ประเมินอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับอยู่ในระดับปรับปรุง

ด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีอยู่ในระดับดีตามผลประเมินแบบอิง เกณฑ์ และอยู่ในระดับพอใช้ตามผลประเมินแบบอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมี สุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรี และ กีฬา อยู่ในระดับดี ตามผลประเมินแบบอิง เกณฑ์และอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจาร์ณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับพอใช้ ตามผล

ประเมินแบบอิงเกณฑ์ และอยู่ในระดับปรับปรุง ตามผลประเมินแบบอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร อยู่ในระดับปรับปรุง ตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับดี ตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์ และอยู่ในระดับปรับปรุง ตามผลประเมินแบบอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานรักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต อยู่ในระดับดีตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา

1.9.3 สภาพบริบทของการจัดการเรียนรู้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้สอน

- ครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 3 คน มีวุฒิการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์จำนวน 3 คน คือ ครุศาสตร์บัณฑิต (คบ.วิทยาศาสตร์ศึกษา) จำนวน 2 คน และ การศึกษาศาสตรบัณฑิต จำนวน 1 คน (กศบ.วิทยาศาสตร์ศึกษา)

- ครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 1 คน ไม่มีวุฒิการศึกษาทางด้านสังคมศึกษา ส่วนมากจะเป็นครูที่อยู่ในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่สามารถสอนแทนได้

- ครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 1 คน มีวุฒิการศึกษาทางด้านเกษตร 1 คน ครุศาสตร์บัณฑิต (คบ.เกษตร)

2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ เป็นการบรรยาย แบบทดลอง และการค้นคว้าด้วยตนเอง

3) ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้

(1) โรงเรียนมีห้องสมุด 1 ห้อง สำหรับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หนังสือที่ใช้สำหรับการศึกษาค้นคว้า ยังมีจำนวนไม่เพียงพอ ซึ่งส่วนมากจะเป็นหนังสือแบบเรียนเก่า

(2) ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ และวัสดุอุปกรณ์ โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ จำนวน 1 ห้อง ห้องคอมพิวเตอร์ จำนวน 1 ห้อง มีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถใช้งานได้ จำนวน 3 เครื่อง ชำรุด 1 เครื่อง

(3) แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย

1) ศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย

1.1 บ่อเลี้ยงปลาด้วยบ่อปูน

1.2 แปลงผักสาธิต

1.3 โรงเพาะเห็ดนางรม

1.4 โรงเลี้ยงหมูป่าผสม

1.5 แปลงปลูกสวนป่ายุคาลิปตัส

1.6 สวนผักปลอดสารพิษ

2) ภูมิปัญญาในท้องถิ่น คือ นายวิสุทธิ พิมพ์บึง ครูชำนาญการ ซึ่งเป็นครูศิลปะในโรงเรียน

3) สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน คือ สวนพุทธศาสน์ ลานหินสัญลักษณ์ของบ้านหินขาว

1.9.4 การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู

สำหรับการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแผนการจัดการเรียนการสอน และการสังเกตการจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง ซึ่งผลการศึกษาเป็นดังนี้

ผลการศึกษาบริบทของโรงเรียนที่ 9 จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนยังมุ่งเน้นการบรรยาย ถ่ายทอดสารสนเทศและความรู้โดยครูผู้สอน รวมทั้งให้อ่านจากใบความรู้ที่มอบหมายและมีการถามตอบ แต่ยังไม่มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสวงหาและสร้างความรู้สำหรับแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พบได้แก่ 1) การชุดบ่อเลี้ยงปลาด้วยบ่อปูน 2) แปลงผักสาธิต 3) โรงเพาะเห็ดนางรม 4) โรงเลี้ยงหมูป่าผสม 5) แปลงปลูกสวนป่ายุคาลิปตัส 6) สวนผักปลอดสารพิษ สำหรับภูมิปัญญาในท้องถิ่น คืองานศิลปะ เป็นครูผู้สอนของในโรงเรียนแห่งนี้ คือนายวิสุทธิ พิมพ์บึง สวนพุทธศาสน์ ลานหินสัญลักษณ์ของบ้านหินขาว อย่างไรก็ตาม พบว่า ทางโรงเรียนยังไม่ปรากฏเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมหรือสอดแทรกเกี่ยวกับภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งไม่ปรากฏโครงการในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน แต่สำหรับคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และค่านิยมไทย 5 ประการ อาจมีการสอดแทรกโดยการถ่ายทอดในการจัดการเรียนการสอนบ้าง แต่ยังไม่พบว่ามีพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทย

ภาพที่ 4.9 สภาพบริบทจริงในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 9

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้ ตระหนักถึงความสำคัญของการรวบรวมภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทำการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และค่านิยมไทย 5 ประการ เพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

1.10 สภาพบริบทของโรงเรียนที่ 10

ผลการศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของโรงเรียน รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา แผนปฏิบัติการของโรงเรียน และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งครูฝ่ายต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.10.1 ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่อยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคเหนือเขต 1 ที่เปิดทำการสอน ตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนระดับปฐมวัย (อนุบาล1-2) จำนวน 59 คน ระดับประถมศึกษา 186 คน (ป.1-ป.6) รวมมีนักเรียนทั้งหมดประมาณ 245 คน มีครูผู้สอนทั้งหมดจำนวน 10 คน

1.10.2 ผลการดำเนินงานด้านวิชาการ

ทางโรงเรียนได้ดำเนินงานด้านวิชาการตามแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษา ได้แก่

- 1) โครงการกีฬาต้านยาเสพติด
- 2) โครงการสอนซ่อมเสริม
- 3) โครงการการวัดและประเมินผล
- 4) โครงการนิเทศภายใน
- 5) โครงการพัฒนาวิชาชีพที่สอดคล้องกับภูมิปัญญา
- 6) โครงการพัฒนาบุคลากร
- 7) โครงการนิเทศภายใน

จากผลการรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกฯของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบ 2 (พ.ศ.2549-2553) ปรากฏว่า ด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการและ มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาผลการประเมินอยู่ในระดับดีมากทั้งผลการประเมินประเมินอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษาและมาตรฐานที่13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ปรากฏว่า ผลประเมินอิงเกณฑ์ อยู่ในระดับดีและ

อิงสถานศึกษาอยู่ในระดับดีมาก มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการประเมินอยู่ในระดับดี ทั้งผลการประเมินประเมินอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา

สำหรับด้านผู้สอน มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูพอเพียง และมาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และผลประเมินอิงสถานศึกษาอยู่ในระดับดีทั้ง 2 มาตรฐาน

ส่วนด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรี และ กีฬาอยู่ มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต อยู่ในระดับดี ตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียน มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร อยู่ในระดับพอใช้ ตามผลประเมินแบบอิงเกณฑ์และอยู่ในระดับปรับปรุง ตามผลประเมินแบบอิงมาตรฐานการเรียนรู้

1.10.3 สภาพบริบทของการจัดการเรียนรู้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้สอน

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 4 คน มีวุฒิด้านเทคโนโลยี นวัตกรรมการศึกษา แน่นแแนว ประถมศึกษา และภาษาไทย พบว่า ไม่มีครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 2 คน มีวุฒิการศึกษาทางด้านประถมศึกษา 1 คน คือ ครูศาสตรบัณฑิต (คบ.ประถมศึกษา) และสังคมศึกษา 1 คน คือ ครูศาสตรบัณฑิต (คบ.สังคมศึกษา)

- มีครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 2 คน มีวุฒิการศึกษาทางการงานอาชีพเกษตร 2 คน คือ ครูศาสตรบัณฑิต (คบ.เกษตร)

2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ เป็นการบรรยาย ทดลอง โครงการ ศึกษานอกสถานศึกษา รูปแบบที่ใช้บ่อยที่สุดคือ การบรรยาย

3) ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้

(1) โรงเรียนมีห้องสมุด 1 ห้อง ให้นักเรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

(2) แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย แหล่งเรียนรู้ทางเกษตรกรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของนายเข้มทิศ

ไชยสาร กำนัน ตำบลโนนบุรี อำเภอ สหัสขันธ์ แหล่งเรียนรู้ไดโนเสาร์ ภูมิปัญญาบายศรี นางคำ เกิง ชั้นประถมศึกษา

(3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ มีห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์จำนวน 1 ห้อง ห้องคอมพิวเตอร์จำนวน 1 ห้อง มีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถใช้งานได้ จำนวน 8 เครื่อง

1.10.4 การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู

สำหรับการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแผนการจัดการเรียนการสอน และการสังเกตการจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง ซึ่งผลการศึกษาเป็นดังนี้

จากการศึกษาบริบทของโรงเรียนที่ 10 ผลปรากฏว่า การจัดการเรียนการสอนยังมุ่งเน้นการบรรยาย ถ่ายทอดสารสนเทศและความรู้ของครู อาจมีการทดลอง มีการทำโครงการ การศึกษาในแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนและในชุมชน เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของ นายเข้มทิศ ไชยสาร รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยังเป็นวิธีการเชิญภูมิปัญญามาเล่าประสบการณ์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางด้านงานอาชีพของบุคคลในชุมชน เช่น ภูมิปัญญาบายศรี ของ นางคำ เกิง ชั้นประถมศึกษา แต่ยังไม่ปรากฏว่ามีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมหรือสอดแทรกเกี่ยวกับภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่อาจมีการสอดแทรกโดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนบ้าง มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมพื้นฐานบ้าง แต่ยังไม่พบว่ามีการพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทย

ภาพที่ 4.10 สภาพบริบทจริงในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนที่10

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้ ตระหนักถึงความสำคัญของการรวบรวมภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทำการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และค่านิยมไทย 5 ประการ เพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

จากการศึกษาบริบทของโรงเรียนทั้ง 10 โรงเรียน สามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนยังมุ่งเน้นการบรรยาย ถ่ายทอดหรือบอกสารสนเทศและความรู้ของครู รวมทั้งให้ปฏิบัติตามใบงานที่มอบหมาย แต่ส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นการอธิบายโดยครูผู้สอน สืบเสาะ เกม-เพลง บทบาทสมมติ ศึกษาค้นคว้า ใช้แหล่งเรียนรู้ โครงงาน บางส่วนอาจมีการทดลองที่ได้ลงมือปฏิบัติจริงจริงแต่ส่วนใหญ่ พบว่า ผู้เรียนยังไม่ได้ปฏิบัติการทดลองจริง การศึกษาในแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนและในชุมชน รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยังเป็นวิธีการเชิญภูมิปัญญาชาวบ้านมาเล่าประสบการณ์ และถ่ายทอดองค์ความรู้

สำหรับทางด้านห้องปฏิบัติการต่าง ๆ พบว่าด้านห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์และวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ มีห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์บางแห่งซึ่งไม่สามารถใช้ได้ เพราะ ขาดแคลนอุปกรณ์ สารเคมีไม่เพียงพอ บางครั้งต้องให้นักเรียนนำมาเอง ห้องคอมพิวเตอร์ ส่วนใหญ่สามารถใช้งานได้ แต่บางส่วนของขาดแคลนเครื่องคอมพิวเตอร์ บางส่วนเครื่องเก่าและชำรุด และสมรรถนะต่ำ ไม่สามารถใช้งานได้ สำหรับแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน รวมทั้ง แหล่งภูมิปัญญาในชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละบริบทของโรงเรียน ได้แก่ สวนป่า สระน้ำ เรือนเพาะชำ สวนสมุนไพร แหล่งเรียนรู้ ภายนอกโรงเรียน พิพิธภัณฑ์หลวงปู่ทองฤทธิ์ วัดฉันทมิตร พิพิธภัณฑ์สิรินธร สถานีอนุรักษ์สัตว์ป่าลำปาว (สวนสะออน) วัดตาดแม่ยาย วัดพุทธนิมิต ภูคำว ภูมิลิงห์ ภูกุ่มข้าว การเล่นดนตรีพื้นเมือง ได้แก่ การเป่าแคน งานฝีมือเช่น การจักสาน และภูมิปัญญาด้านปราชญ์ชาวบ้าน บ่อปลาน้ำขาว เพื่อเรียนรู้วิธีการเลี้ยงปลา การทำนา การผสมเกสรพริก แต่งโม การทำพานบายศรีสู่ขวัญ การสานกระดิ่ง-กระดืบข้าว การทอพรมเช็ดเท้า การประดิษฐ์ดอกไม้จากใยบัว งานไม้แกะสลัก โคมไฟจากกะลามะพร้าว ไม้กวาดทางมะพร้าว จากนักการภารโรง นายถนอมศักดิ์ อิ่มพูล กลุ่มทอผ้าสายฝนบ้านโคกสง่า กลุ่มเย็บหมอบ สม็อกบ้านโนนน้ำเกลี้ยง เป็นต้น

สำหรับด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีโครงการที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน และบางส่วนพบว่ามี การจัดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังเป็นวิธีการเชิญภูมิปัญญาชาวบ้านมาเล่าประสบการณ์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ และยังไม่ปรากฏโครงการที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจน รวมทั้งยังไม่ปรากฏโครงการที่ส่งเสริมในเรื่องดังกล่าวอย่างชัดเจนในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน อาจมีโครงการที่เกี่ยวข้องบ้าง เช่น โครงการชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง แหล่งการเรียนรู้

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่สำหรับคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และค่านิยมไทย 5 ประการ โรงเรียนบางส่วน พบว่า มีโครงการในแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการวิถีชาวพุทธ และในทุกบริบทของทุกโรงเรียน แต่ยังไม่พบว่ามีการพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้ ตระหนักถึงความสำคัญของการรวบรวมภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทำการออกแบบและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และค่านิยมไทย 5 ประการ เพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

2. สภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย

2.1 ชุมชนในเขตบริการของโรงเรียน ที่ 1

จากการศึกษาสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในบริเวณเขตบริการของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ บุคคลในชุมชน ผลการศึกษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ลักษณะพื้นภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ราบ ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนา มีลักษณะภูมิอากาศอากาศมี 3 ฤดู ฤดูร้อนจะมีลมแล้ง ฤดูฝนมีฝนตกชุก ฤดูหนาวไม่หนาวเกินไป อากาศแห้ง ลักษณะตำแหน่งที่ตั้งของชุมชน ชุมชนตั้งอยู่บนพื้นที่ราบ มีแนวป่า มีทุ่งนาล้อมรอบ

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม

ชาติพันธุ์ของประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชน ส่วนมากมีเชื้อชาติไทย ภาษาที่นิยมใช้เป็นภาษาอีสานเป็นภาษาถิ่นและสามารถใช้ภาษาไทยกลางในโรงเรียน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประเพณีที่ถือปฏิบัติ คือ ประเพณีตามฮีตสิบสองครองสิบสี่ เช่น เข้าพรรษา สงกรานต์ กรฐิน งานบวช งานแต่งงาน การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว หรือ เรียกว่า บุญแจกข้าว มีพิธีกรรมสู่ขวัญ การแต่งกายส่วนมากจะแต่งกายตามความนิยมของแต่ละบุคคล ผู้หญิงคนแก่ที่นุ่งผ้าถุง อาชีพของประชากร ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด คือ ทำนาข้าวทำไร่ การตั้งที่อยู่อาศัย มีลักษณะเป็นการรวมกลุ่ม ตามลักษณะอาชีพ ฯลฯ การตั้งบ้านเรือนตั้งตามลักษณะอาชีพ คือ เลือกที่ตั้งตามเครือญาติ ลักษณะของบ้านเรือน โครงสร้างบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านสองชั้นที่ทำจากวัสดุไม้ และปูนบางส่วนเป็นบ้านชั้นเดียวที่ทำด้วยอิฐปูน

2.2 ชุมชนในเขตบริการของโรงเรียน ที่ 2

จากการศึกษาสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในบริเวณเขตบริการของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ บุคคลในชุมชน ซึ่งจะขอนำเสนอผลการศึกษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ลักษณะพื้นที่ภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ราบและดอน เหมาะในการเพาะปลูกพืชไร่ พืชสวน และเลี้ยงสัตว์ เป็นท้องทุ่งเป็นที่ทำนาข้าวประมาณ 75 % ของสภาพบริบทชุมชน เป็นป่าและที่ทำพืชไร่ 20 % อื่น ๆ เช่นหนองน้ำ สระน้ำ ลักษณะภูมิอากาศ อากาศเป็นไปตามฤดูกาลปกติ หนาวร้อน อากาศร้อนถึงร้อนมาก ฤดูฝนก็มีฝนบ้างแต่ไม่ถึงกับท่วม เสียหาย ฤดูหนาวอากาศแห้ง เย็นและหนาว

ลักษณะตำแหน่งที่ตั้งของชุมชน เหมาะสมกับบริบทของชุมชนมาก มีการจราจรทางบก สะดวก ทั้งการติดต่อภายในตำบล ในอำเภอ และสู่จังหวัดมีเนินเป็นชุมชนและป่าใกล้บ้าน เป็นที่ตั้งของหมู่บ้าน มีวัดในหมู่บ้าน มีโรงเรียนติดกับหมู่บ้าน สะดวกในการประกอบกิจกรรมทั้ง 2 ประเภทแนวตั้งชุมชนเป็นแบบผังสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีถนนภายในและรอบชุมชน โครงสร้างหมู่บ้านมีตลาดนัดชุมชน และศาลาประชาคม

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม

ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีชาติพันธุ์ หรือ เชื้อชาติไทย และไทยอีสาน ไม่มีชนเผ่าพันธุ์อื่นอพยพมาอยู่อาศัย เป็นชุมชนดั้งเดิมที่สร้างบ้านขึ้นมาจากการประกอบอาชีพ มักไปนอนพักอาศัยที่นาเพื่อสะดวกในการประกอบอาชีพเท่านั้น ซึ่งเดิมจริง ๆ ก็อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านใกล้ ๆ กัน ชื่อ บ้านหนองแวง ปัจจุบัน อยู่ทางทิศตะวันออกของชุมชนห่างออกไปกิโลเมตรเศษ ๆ เท่านั้น ซึ่งอยู่เป็นเครือญาติ ภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่ใช้ภาษาอีสานเป็นภาษาถิ่น และภาษาไทยใช้ในการติดต่อสื่อสารและติดต่อราชการ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เป็นส่วนใหญ่ ทางด้านประเพณีและพิธีกรรมทั่วไปได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธและพิธีทางพราหมณ์บ้างเช่น บายศรีสู่ขวัญ พิธีขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญบ้าน ทำบุญนา ทำบุญอื่น ๆ ตามฮีต 12 คอง 14 บางประเพณีก็ยึดแน่น เช่น บุญเดือนสี่ เดือนห้า เดือนหก บุญเข้าพรรษา บุญออกพรรษา และบุญกฐิน เป็นต้น การแต่งกายเน้นการแต่งกายแบบคนพื้นเมืองอีสานตอนบน มีลักษณะสบาย คนเผ่าคนแกุ่่งผ้าขาวม้า หรือ สะโพรง ผ้าซิ่นหรือผ้าถุง สำหรับอาชีพหลักคือเกษตรกร รองลงมาคือรับจ้างการตั้งที่อยู่อาศัยเป็นกลุ่มตามลักษณะอาชีพ ฯลฯ ชุมชน และหมู่บ้านมีวัฒนธรรมเป็นเครือญาติ สำหรับลักษณะของโครงสร้างบ้านเรือน มีทั้งแบบสร้างด้วยไม้ และด้วยปูน โครงสร้างเหล็ก ทั้งแบบชั้นเดียวและสองชั้นอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่

2.3 ชุมชนในเขตบริการของโรงเรียน ที่ 3

จากการศึกษาสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในบริเวณเขตบริการของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ บุคคลในชุมชน ซึ่งจะขอนำเสนอผลการศึกษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ลักษณะพื้นที่ภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบสูง แห้งแล้ง มีป่าไม้มากและสภาพดินเป็นดินทรายบริเวณป่า ชายป่า ส่วนมากเป็นที่ลุ่มสลับเนินเขา ดินส่วนมากไม่อุ้มน้ำ ทำให้มีความแห้งแล้งมากในฤดูแล้ง และในฤดูฝน น้ำจะไหลซึมผ่านได้เร็ว ลักษณะภูมิอากาศ อากาศร้อนมาก

ในฤดูร้อน และหนาวมากในฤดูหนาว ส่วนฤดูฝนมีปริมาณฝนน้อย ทำให้มีปริมาณน้ำในดินน้อย ลักษณะตำแหน่งที่ตั้งของชุมชน ชุมชนตั้งอยู่บนเนินดินที่มีป่าแนวป่าหรือหินที่ลาด ตามแนวป่า มีบริเวณพื้นที่ที่สามารถทำนาอยู่บริเวณรอบหมู่บ้าน

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม

ชาติพันธุ์ของคนส่วนมากเป็นชาวอีสานประจำท้องถิ่นเดิมมีการอาศัยอยู่รวมกันมีครอบครัวเป็นเครือญาติกันเป็นส่วนมาก ภาษาที่ใช้ส่วนมากเป็นภาษาถิ่น และสามารถใช้ภาษาไทยกลางได้เป็นอย่างดี ความเชื่อและศาสนา ส่วนใหญ่ พบว่า นับถือศาสนาพุทธ แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ มีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ ประเพณี/พิธีกรรม ประเพณีตามฮีตสิบสองครองสิบสี่ของชาวไทยอีสานที่ทำเป็นประจำ คือ บุญข้าวสาก เข้าพรรษา บุญบั้งไฟ สงกรานต์ กฐิน งานบวช งานแต่งงาน บุญอุทิศผู้ตาย ส่วนพิธีกรรมเช่น พิธีกรรมทางศาสนา มีพิธีกรรมสู่ขวัญ มีพราหมณ์ประจำบ้าน และพิธีทางไสยศาสตร์ เช่น การบนบานศาลกล่าว เป็นต้น การแต่งกาย ส่วนมากจะแต่งกายตามความนิยมของแต่ละบุคคล ไม่ค่อยแต่งชุดพื้นบ้าน มีเฉพาะผู้หญิงคนแก่ที่นุ่งผ้าถุง ส่วนวัยรุ่นหรือกลางคนจะนุ่งกางเกง หรือกางเกงขาสั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุดเรียงตามลำดับ คือ ทำนาข้าว ทำไร่อ้อย เลี้ยงสัตว์ คือ วัว อาชีพรองลงมาคือรับจ้างทั่วไป เช่น ช่างไม้และอาชีพบริการในร้านอาหาร การตั้งที่อยู่อาศัย มีการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่ม ตามลักษณะอาชีพ ฯลฯ คือ ตั้งตามสภาพอาชีพทำนา ทำไร่ เพราะแต่ละครอบครัวจะมีพื้นที่ทำไร่ ทำนา อยู่รอบๆบ้าน ลักษณะของบ้านเรือน เป็นบ้านที่ทำจากวัสดุที่เป็นไม้ชั้นเดียวสูง รองลงมาเป็นบ้านสองชั้น ชั้นล่างเป็นลักษณะตึกทำด้วยอิฐ ชั้นบนเป็นไม้

อาชีพของประชากรในชุมชนเป็นเกษตรกรรม มีอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ดำรงชีวิตอยู่ตามสภาพชนบท พอหมดฤดูทำนาทำไร่ ไปรับจ้างตัดอ้อย รับจ้างทั่วไป หรือบางครั้งไปรับจ้างต่างประเทศ ประชากรมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 3000-4000 บาท บางครอบครัวทิ้งลูกไว้กับปู่ย่าตายาย แต่ชุมชนให้ความร่วมมือกับการศึกษาดี และส่งลูกหลานเข้าเรียนในโรงเรียนที่อยู่บ้านตนเองส่วน

2.4 ชุมชนในเขตบริการของโรงเรียน ที่ 4

จากการศึกษาสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในบริเวณเขตบริการของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ บุคคลในชุมชน ซึ่งจะขอนำเสนอผลการศึกษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ลักษณะพื้นภูมิประเทศ ตั้งอยู่ริมลำคลองกุดกว้าง เมื่อถึงฤดูน้ำหลาก จะเกิดปัญหาน้ำท่วม

ลักษณะภูมิอากาศร้อนตามอากาศของที่ราบสูง ลักษณะตำแหน่งที่ตั้งของชุมชน เป็นชุมชนแออัด ประกอบอาชีพหลากหลาย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างตามบริษัท โรงงานที่ตั้งอยู่ใกล้สถานบริการต่าง ๆ

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม

ชาติพันธุ์ของประชากรส่วนใหญ่มีสัญชาติไทย ภาษาที่ใช้ภาษาอีสานเป็นภาษาถิ่น ความเชื่อ/ศาสนาส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อ เรื่องภูตผี ประเพณี/พิธีกรรม ชุมชนยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพื่อสืบทอดวัฒนธรรม สำหรับการแต่งกายคนรุ่นเก่ายังอนุรักษ์การแต่งกาย แต่คนรุ่นใหม่หรือหนุ่มสาว จะยึดสมัยนิยม อาชีพส่วนใหญ่ รับจ้างทั่วไป รับจ้างก่อสร้าง ลูกจ้างบริษัท โรงงาน การตั้งที่อยู่อาศัย อยู่คละกัน ไม่แยกเป็นกลุ่ม ลักษณะของบ้านเรือนเป็นบ้านไม้ 1-2 ชั้น และบ้านไม้ชั้นบน ชั้นล่าง เป็นปูน บางครอบครัว เป็นบ้านชั้นเดียว หรือ อยู่กันหลายครอบครัว

2.5 ชุมชนในเขตบริการของโรงเรียน ที่ 5

จากการศึกษาสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในบริเวณเขตบริการของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ บุคคลในชุมชน ซึ่งจะขอนำเสนอผลการศึกษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ลักษณะพื้นภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่ม ลักษณะดินเป็นดินทราย มีสภาพเป็นต่าง (ดินเค็ม) ใช้ทำนาและสร้างบ้านเรือน ลักษณะส่วนใหญ่เป็นที่ราบทุ่งนา ไม่มีป่าไม้เป็นหมู่บ้านที่ล้อมรอบด้วยทุ่งนาทั้ง 4 ด้าน การคมนาคม มีถนนลาดยางจากตัวเมืองถึงหมู่บ้าน ห่างจากอำเภอ 14 กิโลเมตร มีแหล่งน้ำที่ใช้อุปโภค 3 แหล่ง หนองเรือ หนองตุ้ หนองม่วง ลักษณะภูมิอากาศ มี 3 ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว ลักษณะตำแหน่งที่ตั้งของชุมชน ตั้งอยู่ในที่ราบลุ่ม มีอาณาเขตด้านทิศตะวันออกติดกับบ้านหนองโน ทิศเหนือติดกับบ้านขาม ทิศใต้ติดกับบ้านหนองคู ล้อมรอบไปด้วยทุ่งนาทั้ง 4 ทิศ

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม

ชาติพันธุ์ของประชากรส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายอีสานส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดมหาสารคามมาก่อตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่ม ภาษาที่ประชากรส่วนใหญ่ใช้เป็นภาษาไทยถิ่นสื่อสารโดยใช้ภาษาอีสาน และส่วนน้อยอาจเป็นการใช้ภาษาไทยสากลสื่อสารกัน ความเชื่อ/ศาสนา มีความเชื่อตามหลักศาสนาพุทธ เชื่อในเรื่องของหมอดู หมอยาผีบอก ในบางส่วนจะมีความเชื่อในเรื่องภูตผี ปีศาจ สิ่งที่ไม่เห็น มีความเชื่อในเรื่องบาปบุญ นรก-สวรรค์ ประเพณี/พิธีกรรม มีประเพณีตามฮีต 12 คอง 14 ที่เด่นชัดคือ การครอบปี่ตา คือจะมีการเลี้ยงปี่ตาทุกวันพุธ เพื่อบอกกล่าวให้ปี่ตาเป็นผู้ดูแลลูกหลานในบ้านทุกคน เช่นลูกหลานทุกคนที่จะเดินทางหรือเดินทางเพื่อไปทำงาน เสี่ยงโชค ซึ่งถือประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมา การแต่งกายส่วนใหญ่แต่งกายแบบไทยอีสานประยุกต์ คือผสมผสานระหว่าง อีสานกับไทยสากล เช่นผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่น เลือตามแบบไทยสากล รวมทั้งการแต่งกายแบบไทยสากล ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอาชีพเกษตรกรรม(97 %) ทำนาปีละ 1 ครั้ง สลับกับการทำไร่มันสำปะหลัง และไร่อ้อย 2% ประกอบอาชีพค้าขาย และ1% ประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่นรับจ้าง กรรมกรรับจ้างหลังเสร็จฤดูกาล

ทำนา โดยการเดินทางไปเป็นกรรมกรก่อสร้างในเมือง แบบเข้าไป-เย็นกลับ การตั้งที่อยู่อาศัย เป็นกลุ่ม ตามลักษณะอาชีพ ฯลฯ ลักษณะที่อยู่อาศัยอยู่กันเป็นกลุ่มตามเครือญาติในบริเวณ ใกล้เคียงกัน ลักษณะของบ้านเรือน ส่วนใหญ่บ้านเรือนเป็นบ้านใต้ถุนสูง ไข่ไม้ อิฐ ปูน ทรา ยคอนกรีต เป็นวัสดุในการก่อสร้าง เป็นบ้าน 2 ชั้น ต่อเติมข้างล่างบ้าง

2.6 ชุมชนในเขตบริการของโรงเรียน ที่ 6

จากการศึกษาสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในบริเวณเขตบริการของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ บุคคลในชุมชน ซึ่งจะขอเสนอผล การศึกษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ลักษณะพื้นที่ภูมิประเทศ บริเวณหมู่บ้านตั้งอยู่ที่สูง เป็นลักษณะลาดลงทางทิศ ตะวันตก ของหมู่บ้าน ท้ายหมู่บ้านด้านทิศตะวันตก เป็นที่ราบลุ่มเป็นที่ทำนา ทำสวนของชาวบ้าน ลักษณะภูมิอากาศ อากาศร้อนในฤดูร้อน ฤดูหนาวอากาศหนาวเย็น แห้งแล้ง ในช่วงฤดูฝน ฝน ตกชุก อากาศเย็นสบาย ลักษณะตำแหน่งที่ตั้งของชุมชน ตั้งอยู่ ต.สะอาด อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น ห่างจากตัวอำเภอ น้ำพองประมาณ 10 กิโลเมตร อยู่ใกล้ถนนมิตรภาพ ระหว่าง อ.น้ำพอง กับ อ.เขาสวนกวาง และอยู่ห่างจากตัว จ.ขอนแก่น ประมาณ 40 กิโลเมตร

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม

ชาติพันธุ์ของประชากรส่วนใหญ่ เป็น ไทยอีสาน ภาษาที่ใช้เป็นภาษาอีสาน(ภาษา ถิ่น) ความเชื่อ/ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประเพณี/พิธีกรรม มีลักษณะ คล้ายคลึงกันโดยทั่วไปในภาคอีสาน เช่น บุญข้าวจี่ บุญเวส บุญสงกรานต์ บุญบั้งไฟ ฯลฯ การ แต่งกาย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ถ้าเป็นผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุง เสื้อผ้าตามสมัยนิยม วัยรุ่น หนุ่มสาว ผู้ใหญ่ โดยทั่วไป แต่งตามสมัยนิยม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวน ค้าขาย รับจ้าง รับ ราชการเป็นส่วนน้อย ทำอาชีพเสริมคือ ทอเสื่อ การตั้งที่อยู่อาศัย กระจัดกระจายโดยทั่วไป ไม่ได้ ตั้งเป็นกลุ่มตามอาชีพ ที่อยู่อาศัยจะหนาแน่นมากบริเวณกลาง ๆ หมู่บ้าน โดยเฉพาะด้านทิศ ตะวันออกติดกับถนนมิตรภาพ ลักษณะของบ้านเรือน บ้านเรือนส่วนใหญ่ เป็นลักษณะบ้าน 2 ชั้น ชั้นล่างก่อด้วยอิฐชั้นบนเป็นไม้ มีบางหลังสร้างลักษณะรูปทรงสมัยใหม่ก่ออิฐทั้งหลัง

2.7 ชุมชนในเขตบริการของโรงเรียน ที่ 7

จากการศึกษาสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในบริเวณเขตบริการของ โรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ บุคคลในชุมชน ซึ่งจะขอเสนอผล การศึกษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ลักษณะพื้นที่ภูมิประเทศ ลักษณะพื้นที่ทั่วไปของหมู่บ้านเป็นที่ราบลุ่ม ไม่มีป่าไม้ สภาพพื้นดินเป็นดินร่วนปนทราย เก็บกักน้ำไม่อยู่ มีแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตรและใช้น้ำประปา 1 แห่ง ลักษณะภูมิอากาศลักษณะภูมิอากาศ มี 3 ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว ลักษณะตำแหน่ง

ที่ตั้งของชุมชนบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้าน ตั้งอยู่ในที่โล่งแจ้ง หมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่ม ซึ่งล้อมรอบด้วยทุ่งนา ในฤดูฝนน้ำหลากมาก หมู่บ้านจะเต็มไปด้วยน้ำ หมู่บ้านตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกของอำเภอเขาสวนกวาง เชื่อมต่อด้วยอำเภอป่าพอง จังหวัดขอนแก่น

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม

ชาติพันธุ์ของประชากรส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายอีสานส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดมหาสารคามมาก่อตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่ม ภาษาที่ประชากรส่วนใหญ่ใช้เป็นภาษาไทยถิ่นสื่อสารโดยใช้ภาษาอีสาน และส่วนน้อยอาจเป็นการใช้ภาษาไทยสากลสื่อสารกัน ความเชื่อ/ศาสนา มีความเชื่อตามหลักศาสนาพุทธ และส่วนหนึ่งยังคงมีความเชื่อในเรื่องภูตผี ลิงตักดีลิตีประจำหมู่บ้านประเพณี/พิธีกรรม มีประเพณีตามฮีตสิบสองครองสิบสี่ ที่เด่นชัดคือ การนับถือบูชา การแต่งกายการแต่งกายยึดตามประเพณีอีสาน และปัจจุบันผสมผสานอารยธรรมต่างๆ ทั้งภาคกลาง หรือต่างประเทศ เช่นผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่น เลือตามแบบไทยสากล รวมทั้งการแต่งกายแบบไทยสากล ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในแต่ละปี มีการทำนาสลับกับการทำไร่มันสำปะหลัง และไร่อ้อย ส่วนน้อยประกอบอาชีพค้าขาย ประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่นรับจ้าง กรรมกรรับจ้างหลังเสร็จฤดูการทำนา โดยการเดินทางไปเป็นกรรมกรก่อสร้างในเมือง การตั้งที่อยู่อาศัย เป็นกลุ่ม ตามลักษณะอาชีพ ฯลฯ ลักษณะที่อยู่อาศัยอยู่กันเป็นกลุ่มตามเครือญาติ ในบริเวณใกล้เคียงกันการเป็นอยู่ของประชาชน อยู่กันเป็นกลุ่ม แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

ลักษณะของบ้านเรือนบ้านเรือนส่วนมากยกพื้นสูง เป็นแบบชั้นเดียว หลังคามุงสังกะสี แต่ปัจจุบัน วิวัฒนาการและอารยธรรมได้ปรับเปลี่ยนไป จึงทำให้ปัจจุบันเป็นแบบครึ่งไม้ครึ่งปูนลักษณะของบ้านเรือน ส่วนใหญ่บ้านเรือนเป็นบ้านใต้ถุนสูง ใช้ไม้ อิฐ ปูน ทราวยคอนกรีต เป็นวัสดุในการก่อสร้าง เป็นบ้าน 2 ชั้น ต่อเติมข้างล่าง

2.8 ชุมชนในเขตบริการของโรงเรียน ที่ 8

จากการศึกษาสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในบริเวณเขตบริการของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ บุคคลในชุมชน ซึ่งจะขอเสนอผลการศึกษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมดังนี้

1.สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ลักษณะพื้นภูมิประเทศ เป็นที่ราบและใกล้เชิงเขาภูกุ่มข้าว ลักษณะภูมิอากาศ มี 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ซึ่งในฤดูร้อนจะร้อนและแห้งแล้งมาก ฤดูหนาวอากาศเย็นมีลมแรง ลักษณะตำแหน่งที่ตั้งของชุมชน เป็นชุมชนขนาดเล็กตั้งอยู่ในชนบทและกระจายเป็นคุ่ม ๆ ใกล้เคียงที่ทำกินของตนเอง ระยะทางห่างจากตัวอำเภอสหพันธ์ประมาณ 3 กม.และชุมชนบางคุ่มจะตั้งอยู่ใกล้เชิงเขาภูกุ่มข้าว

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม

ชาติพันธุ์ของประชากรส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายอีสานส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดมหาสารคามมาก่อตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่ม ภาษาที่ประชากรส่วนใหญ่ใช้เป็นภาษาไทยถิ่น

สื่อสารโดยใช้ภาษาอีสาน และส่วนน้อยอาจเป็นการใช้ภาษาไทยสากลสื่อสารกัน ความเชื่อ/ศาสนา มีความเชื่อตามหลักศาสนาพุทธและบางส่วนมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ ประเพณี/พิธีกรรม มีประเพณีถือปฏิบัติตามประเพณีไทยอีสานฮีตสิบสองครองสิบสี่และมีพิธีกรรมทางศาสนาในวันสำคัญทางศาสนาการแต่งกายการแต่งกายแต่งกายพื้นเมือง ไทยอีสาน ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพ ทำนา,ทำไร่ และรับจ้างทั่วไปอาชีพเกษตรกรรมในแต่ละปี มีการทำนาสลับกับการทำไร่มันสำปะหลัง และไร่อ้อย ส่วนน้อยประกอบอาชีพค้าขาย ประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่นรับจ้าง กรรมกรรับจ้างหลังเสร็จฤดูการทำนา โดยการเดินทางไปเป็นกรรมกรก่อสร้างในเมือง การตั้งที่อยู่อาศัย เป็นกลุ่ม ตามลักษณะอาชีพ ฯลฯ ลักษณะที่อยู่อาศัยอยู่กันเป็นกลุ่มตามเครือญาติ ลักษณะของบ้านเรือนบ้านเรือนส่วนมากเป็นคุ่ม ๆ ใกล้เคียงกัน ลักษณะ บ้านไม้ยกพื้นสูง ใต้ถุนโล่ง หลังคาสังกะสีร้อยละ30 บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น หลังคาสังกะสีร้อยละ 20 และบ้านตึกชั้นเดียว หลังคาสังกะสีร้อยละ50

2.9 ชุมชนในเขตบริการของโรงเรียน ที่ 9

จากการศึกษาสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในบริเวณเขตบริการของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ บุคคลในชุมชน ซึ่งจะขอนำเสนอผลการศึกษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมดังนี้

1.สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ลักษณะพื้นภูมิประเทศ เป็นเนินสลับที่ราบ พื้นดินเป็นดินแดงลูกรังผสมทราย ลักษณะภูมิอากาศ อากาศร้อนในฤดูร้อน และค่อนข้างหนาวในฤดูหนาว มีฝนตกชุกในฤดูฝน อุณหภูมิอยู่ที่ประมาณ 13 – 40 องศาเซลเซียส ลักษณะตำแหน่งที่ตั้งของชุมชน ตั้งอยู่ ต.โนนน้ำเกลี้ยง อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ ห่างจากตัวอำเภอเมืองตามเส้นทางหลวงหมายเลข 227 เป็นระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม

ชาติพันธุ์ของประชากรส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายอีสานส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดมหาสารคามมาก่อนตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่ม ภาษาที่ประชากรส่วนใหญ่ใช้ เป็นภาษาอีสาน (ภาษาถิ่น)ภาษาไทย ความเชื่อ/ศาสนามีความเชื่อตามหลักศาสนาพุทธ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประเพณี/พิธีกรรม ถือปฏิบัติตามประเพณีไทยอีสานตามประเพณี ฮีต 12 คลอง 14 ทำบุญ ไปวัด ในวันพระและวันสำคัญ การแต่งกายไทยอีสาน และตามสมัยนิยม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม รายได้ส่วนใหญ่มาจากการทำไร่ ทำนา ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป ประชากรมีรายได้เฉลี่ย15,000-20,000 บาท ต่อคนต่อปี ผลิตภัณฑ์ OTOP ที่สำคัญของตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ได้แก่ ผ้าสายฝนบ้านโคกสง่า ไส้กรอก แหนมบ้านโคกศาลาทอง ของว่างและขนมขบเคี้ยว เครื่องจักสานไม้ไผ่บ้านโคกไม้งาม การตั้งที่อยู่อาศัย เป็นกลุ่ม ตามลักษณะอาชีพ ลักษณะที่อยู่อาศัยอยู่กันเป็นกลุ่มตามเครือญาติ ลักษณะของบ้านเรือนเป็น บ้านไม้ยกพื้นสูง ใต้

ถุนโล่ง หลังคาสังกะสีร้อยละ 30 บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น หลังคาสังกะสีร้อยละ 20 และบ้านตึกชั้นเดียวหลังคาสังกะสีร้อยละ 50

2.10 ชุมชนในเขตบริการของโรงเรียน ที่ 10

จากการศึกษาสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในบริเวณเขตบริการของโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ บุคคลในชุมชน ซึ่งจะขอนำเสนอผลการศึกษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมดังนี้

1.สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ลักษณะพื้นภูมิประเทศ เป็นที่เนินและที่ราบ มีภูเขาด้านเดียว 1 ลูก มีแหล่งน้ำหน้าแล้งดินแตกกระแหว ลักษณะภูมิอากาศ มี 3 ฤดู ฤดูร้อนจะร้อนจัด ฤดูหนาวก็หนาวมาก หน้าฝนตกตามฤดูกาล ลักษณะตำแหน่งที่ตั้งของชุมชน เป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ภูเขาพื้นที่ติดริมเขื่อนลำปาว ในเขตชลประทาน อยู่ห่างจากตัวจังหวัดกาฬสินธุ์ประมาณ 30 กิโลเมตร มีบ้านแต่ละหลังกระจายกันอยู่ มีทั้งบ้านเดี่ยว บ้านไม้ บ้านปูน บ้านตามยุคสมัย

ลักษณะพื้นภูมิประเทศ บริเวณหมู่บ้านตั้งอยู่ที่สูง เป็นลักษณะเป็นหย่อม ๆ ลาดลงทางทิศตะวันตก ของหมู่บ้าน ท้ายหมู่บ้านด้านทิศตะวันตก เป็นที่ราบลุ่มเป็นที่ทำนา ทำสวนของชาวบ้านลักษณะภูมิอากาศ อากาศร้อนในฤดูร้อน ฤดูหนาวอากาศหนาวเย็น แห้งแล้งในช่วงฤดูฝน มีฝนตกชุก อากาศเย็นสบาย

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม

ชาติพันธุ์ของประชากรส่วนใหญ่ เป็น ภาษอีสาน(ภาษาถิ่น) ภาษาไทย คนส่วนใหญ่ในชุมชนใช้ภาษาถิ่น ในโรงเรียนจะใช้ภาษากลาง มีส่วนน้อยมากที่จะใช้ภาษาอีสาน ความเชื่อ/ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประเพณี/พิธีกรรมยึดตามฮีตสิบสอง ครองสิบสี่ ทำบุญใส่บาตร การแต่งกายเป็นไปตามยุคตามสมัย คนเฒ่าคนแก่จะแต่งตามท้องถิ่นเดิม คือ นุ่งผ้าชิ้นส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำไร่ ทำนา รายได้ส่วนใหญ่มาจากเกษตรกรรมเน้นปลูกยาง ทำนา ทำไร่ ทำสวน ค้าขาย รับจ้าง รับราชการเป็นส่วนน้อย ทำอาชีพเสริมคือ ทอเส้น การตั้งที่อยู่อาศัยอยู่อาศัย เป็นเครือญาติ ซึ่งอยู่บ้านติดกัน ลักษณะของบ้านเรือน บ้านเรือนส่วนใหญ่ เป็นลักษณะบ้าน 2 ชั้นและชั้นเดียว ตามยุคตามสมัย มีทั้งเป็นแบบบ้านไม้ แบบปูน

จากสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในบริเวณเขตบริการของโรงเรียน ทั้ง 10 โรงเรียน พบว่าส่วนใหญ่เป็นชุมชนเกษตรกรรม มีอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน บางส่วนรับจ้าง ซึ่งแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพบริบทของโรงเรียน การตั้งที่อยู่อาศัยอยู่อาศัย อาศัยอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ และอยู่กันเป็นเครือญาติ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมีการยึดถือและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาและมีความเชื่อในเรื่องภูตผี ลิงศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน ในแต่ละชุมชนหมู่บ้านจะมีภูมิปัญญาต่าง ๆ เช่น ด้านศิลปะ เครื่องดนตรี เครื่องมือจับสัตว์ เครื่องจักสาน สมุนไพร ซึ่งมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาตามเครือญาติ

3. สภาพบริบทเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย

ในการศึกษาสภาพบริบทเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรม และค่านิยมไทยสำหรับการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากการสำรวจความคิดเห็น ครูผู้สอนและผู้เรียนดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ผลการสำรวจผู้บริหารเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทยสำหรับการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

3.2 ผลการสำรวจผู้สอนเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทยสำหรับการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

3.3 ผลการสำรวจผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทยสำหรับการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

3.1 ผลการสำรวจผู้บริหารเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทยสำหรับการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจความคิดเห็นซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด โดยมีประเด็นเกี่ยวกับการนำนโยบายจากระดับชาติ ลงมาสู่การปฏิบัติในโรงเรียน ตลอดจนกลไก ในการส่งเสริมสนับสนุนครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนของครูในลักษณะที่บูรณาการปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทยสำหรับการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนผลปรากฏว่า ผู้บริหารทั้ง 10 โรงเรียน ได้มีการนำนโยบายจากระดับชาติ ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ (2542, 2545) นโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (สมศ.) ลงมาสู่ นโยบายของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทย โดยให้เหตุผลประกอบ คือ “เป็นสิ่งที่กำหนดไว้ใน พรบ. การศึกษา และเป็นแนวทางที่ดีสำหรับนักเรียนในการดำเนินชีวิตประจำวันของทุกคน” “เป็นนโยบายที่ต้อง ปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างเต็มรูปแบบและมีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์และนำไปปฏิบัติได้” “ในการเรียนเป็นหน่วยงานที่ต้องปฏิบัติของหน่วยงานและนโยบายดังกล่าวเป็นเรื่องสำคัญจึงมี การกำหนดให้ครูผู้สอนทุกคนนำสู่การจัดการเรียนรู้” และส่วนใหญ่ได้มีวิธีการเชื่อมโยงลงสู่ นโยบายของโรงเรียนโดย “จัดทำแผนการเรียนรู้บูรณาการ การเรียนการสอนกับกลุ่มสาระการ เรียนรู้ พร้อมทั้งบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการโรงเรียน และมีการประชุมสมาชิกความตระหนักได้ คุณภาพ เพื่อให้ครูได้บูรณาการไว้แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาเรียน” “บรรจุลงในหลักสูตร สถานศึกษา กลุ่มสาระสังคมศึกษาและวัฒนธรรม พร้อมทั้งนำสู่การจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดไว้ ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการในกลุ่มสาระหลักสูตรของครู แต่แต่ละคนที่รับผิดชอบ โดยครู 1 คนรับผิดชอบหลักสูตร 1 กลุ่มสาระฯ” “กำหนดเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน คือ “สุขภาพดี ยกมือไหว้ ทักทายเป็น เน้นสมานฉันท์” และเน้นการพัฒนาตามแนวคิดหลักการทาง

บริหารการจัดการที่ครอบคลุม 5 ประเด็น คือ สุขภาพกาย จิต คิด อ่านเขียนร่วมเรียนรู้ คู่ทักษะอาชีพ โดยแทรกแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปด้วย”

และจากการนำนโยบายของโรงเรียนลงสู่แผนปฏิบัติการ พบว่า มีบางโรงเรียนไม่ได้นำนโยบายดังกล่าวลงสู่แผนปฏิบัติการของโรงเรียน แต่ส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่ามีการนำนโยบายลงสู่แผนปฏิบัติการซึ่งคิดเห็นว่า มีความจำเป็น คือ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายให้เป็นแนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ของ สพฐ. และสามารถจัดดำเนินงานเป็นรูปธรรมตามแผนปฏิบัติการจะได้กำหนดแนวทางการดำเนินการเป้าหมายและงบประมาณได้อย่างชัดเจน เป็นต้น และได้นำลงสู่แผนปฏิบัติการด้วยวิธีการกำหนดเป็นโครงการ-กิจกรรม ได้อย่างชัดเจน ดังเช่น โครงการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีพอเพียง ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้ 1. ประชุมผู้นำชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. ทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในชุมชน/นอกชุมชนร่วมกัน 3. กำหนดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะเข้ามาให้ความรู้กับโรงเรียน และได้มีการนำลงสู่แผนปฏิบัติการของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทยในระดับโรงเรียนโดยวิธีการของแต่ละโรงเรียนต่าง ๆ มีดังนี้ “กำหนดในหลักสูตรสู่การเรียนการสอน ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ โครงการปรับปรุงหลักสูตรและการสอน นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงบรรจุลงหลักสูตร ปรับโครงสร้างหลักสูตรให้เหมาะสมกับกับบริบทของชุมชนจัดการเรียนการสอนที่เน้นศักยภาพผู้เรียนที่อิงมาตรฐาน การบูรณาการข้ามกลุ่มสาระ เน้นการคิดวิเคราะห์ เน้นการสอนแบบโครงงาน ประเมินผลนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นการประเมินสภาพจริง เน้นการประเมินพัฒนาการการคิดอย่างเป็นระบบของนักเรียน รวมทั้งโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย โครงการการเรียนรู้กับครูพระ โครงการพาหนูเข้าวัดและโครงการพ่อชಾಯ่าตี๋มเหล่า เป็นต้น” “จัดเป็นกิจกรรม โครงการเฉพาะชั้นให้ครูรับผิดชอบ เช่น โครงการเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ รวมทั้งโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และโครงการโรงเรียนสีเขียว (ตระหนักและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติประหยัดพลังงานในโรงเรียน)” “กำหนดแบบงานโครงการที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการของโรงเรียน และช่วยให้นักเรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติร่วมกัน เช่น โครงการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงในการเลี้ยงปลาในบ่อดินและนำความรู้กลับไปเลี้ยงปลาที่บ้าน นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนได้รับอาหารกลางวัน” “จากแผนปฏิบัติการส่งเสริมให้ครูนำไปสู่การเน้นให้เกิดรูปธรรมในรายวิชาเช่น การเกษตร การงานสังคมศึกษา ให้ครูสอนรายวิชาที่รับผิดชอบ เช่น โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และโครงการส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน เป็นต้น”

จากนโยบายและแผนปฏิบัติการของโรงเรียนบางโรงเรียนได้มีการนำมาเขียนเป็นโครงการที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทยในระดับโรงเรียน โดยผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าควรมี เพราะ “เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ ที่ สพท.ขอนแก่น เขต 4 กำหนดไว้” “สามารถปฏิบัติได้เป็นรูปธรรมอย่าง

ชัดเจน” “การกำหนดเป็นโครงการ กิจกรรมจะสามารถบอกรายละเอียดของแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน” และวิธีการดำเนินงานและโครงการที่ได้สรุปได้ดังนี้ คือ กำหนดเป็นโครงการ-กิจกรรมได้อย่างชัดเจน ตัวอย่างโครงการในแต่ละโรงเรียน ได้แก่ “โครงการศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง โครงการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีพอเพียง โครงการเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ โครงการโรงเรียนสีเขียว โครงการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โครงการส่งเสริมยุวเกษตรกรในโรงเรียน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธโครงการประชาธิปไตย โครงการออมทรัพย์ โครงการเด็กไทยทำได้ โครงการสรภัญญะสู่การเรียนรู้ โครงการออมทรัพย์ โครงการปลูกพืชผักสวนครัว โครงการเลี้ยงปลา โครงการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ โครงการปลูกต้นไม้ สบู่ดำ โครงการเข้าค่ายพุทธธรรม”

ผู้บริหารได้มีการสร้างกลไกในการทำงานที่กระตุ้นให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทย ให้เข้าไปอยู่ในระบบงานทั้งโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งบางโรงเรียนก็ไม่ได้มีการปฏิบัติสำหรับโรงเรียนที่มีนั้นได้ให้เหตุผล โดยคิดเห็นว่า “ครู กรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน คือ บุคลากรที่สำคัญในการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยเน้นการมีส่วนร่วมคือ เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ” “เพื่อสร้างจิตสำนึกแก่บุคลากรในหน่วยงาน ได้สร้างบุคลิกภาพทำงาน โดย การทำงานเป็นทีม การสร้างขวัญกำลังใจ การอบรมคุณธรรม” “การทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ บนพื้นฐานภูมิปัญญาไทย เศรษฐกิจพอเพียง การกระตุ้นให้บุคลากรเข้าใจมองเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และค่านิยมไทย รวมทั้งคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยมาสอนให้นักเรียนได้รับรู้ สืบทอดต่อไป”และสำหรับกลไกในการทำงานที่กระตุ้นให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทยให้เข้าไปอยู่ในระบบงานทั้งโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งกลไกที่ใช้และมีวิธีดำเนินการจากความเข้าใจของแต่ละโรงเรียนสรุปได้ดังนี้ “การดำเนินการตามโครงการกิจกรรมอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ นั่นคือ คำนึงถึงความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายและการใช้งบประมาณอย่างประหยัดคุ้มค่า” บางโรงเรียนคิดเห็นว่า “การทำงานตามหลักการของธรรมภิบาล โดยเฉพาะความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ทุกขั้นตอนของการปฏิบัติหน้าที่ทั้งงานการเรียนการสอน งานพิเศษ” “การวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานของแต่ละคนว่าเป็นไปตามเป้าหมายเพียงใดและเงื่อนไขความสำเร็จและความไม่สำเร็จของงานที่รับผิดชอบว่ามาจากสาเหตุใดเป็นการกระตุ้นให้ครูปฏิบัติงานอย่างมีเหตุมีผล” และ “นำนโยบายมาปฏิบัติร่วมกันและกำหนดเป็นโครงการและ กิจกรรมในโรงเรียนตามแผนงาน และที่สำคัญให้ครูตระหนักถึงการประชุมอบรม ศึกษาดูงานจากแหล่งประสบผลสำเร็จ การปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน และมีการเสริมแรงให้กำลังใจด้านวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ”

อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาค้างนี้ ยังไม่ปรากฏนโยบาย หรือ โครงการที่มุ่งเน้นการพัฒนาวัตกรรมการส่งเสริมการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทย ให้เข้าไปอยู่ในระบบงานทั้งโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยเหตุผลดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้ ตระหนักเห็นความสำคัญและทำการพัฒนาวัตกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทย และนำไปพัฒนาแนวคิด แนวปฏิบัติสำหรับครูผู้สอนตลอดจนสามารถนำไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

3.2 ผลการสำรวจครูผู้สอนเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทยสำหรับการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจความคิดเห็นซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด โดยมีประเด็นเกี่ยวกับ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทย ผลปรากฏว่า ครูผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจน ในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทย

พบว่า ครูผู้สอนมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ หรือวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทย บางส่วน แต่ส่วนใหญ่ยัง พบว่า มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน หรือยังไม่ตรงตามหลักการหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ยังขาดความสมบูรณ์ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้จาก กิจกรรมหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ฯ ในขั้นตอน ต่าง ๆ ดังนี้

ความพอประมาณ ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการได้รู้จักความพอประมาณ โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การจัดทำกิจกรรมการออมทรัพย์ และโครงการตลาดนัดนักเรียน กิจกรรมการออมทรัพย์วัยเรียน การปลูกผักโดยใช้ปุ๋ยชีวภาพเพื่อส่งเสริมความพอเพียง การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ไว้รับประทาน เป็นต้น และมีกลยุทธ์โดยการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ได้แสวงหาความรู้หรือค้นหาคำตอบด้วยตนเอง รวมทั้งจัดทำแผนการสอนสอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และปลูกฝังนิสัยการประหยัด

ความมีเหตุผล ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการได้รู้จักการมีเหตุผลในการแก้ปัญหาในการปฏิบัติการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ และมีเหตุผลในการใช้ชีวิตประจำวัน ได้แก่ กิจกรรมการเขียนเรียงความการการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่ให้ใบงานผู้เรียนได้ร่วมกันแก้ปัญหาโดยลงมือปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่ม มีการระดมสมอง และอภิปรายร่วมกัน เป็นต้น และมีกลยุทธ์โดยการให้ผู้เรียนใช้กระบวนการกลุ่มฝึกความมี

เหตุผล การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมที่นักเรียนต้องปฏิบัติเองโดยมีการระดมสมองร่วมกัน อภิปรายในการหาทางแก้ปัญหา และการฝึกทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยการได้รู้จักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการใช้ชีวิต รวมทั้งกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในสังคม ได้แก่ กิจกรรมให้รู้จักความพอเพียงในปัจจุบันในการดำรงชีวิตไม่ว่าอนาคตจะเกิดอะไรขึ้นก็สามารถดำรงชีวิตอย่างคุ้มค่า อบรมค่ายเยาวชนร่วมกับองค์กรที่รับผิดชอบป้องกันการถูกหลอกลวง การสอนเรื่องการซื้ออาหารที่เกิดประโยชน์ เช่น ซื้อ นม ซื้อผลไม้ ปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อให้รู้จักทำกินและคุณภาพชีวิตที่ปลอดภัย และมีกลยุทธ์โดยการให้ผู้เรียนฝึกความพอใจในสิ่งที่มีและใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า นำนักเรียนเข้ารับการอบรม ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ความรอบรู้ ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการได้รู้จักมีความรอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้านในการแก้ปัญหาและการดำเนินชีวิต ได้แก่ กิจกรรมบูรณาการความรู้หลาย ๆ สาขามาผนวกกัน เช่น การสอนแบบบูรณาการวิชาการงาน อาชีพ วิชาภาษาไทย สุขศึกษา และวิชาพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน การให้นักเรียนแสวงหาความรู้จากสิ่งต่าง ๆ เช่น จากอินเทอร์เน็ต วารสาร นิตยสารและภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีกลยุทธ์โดยการให้ผู้เรียนจัดทำเป็นรายงานนำเสนอหน้าชั้นเรียน เพื่อฝึกทักษะการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ความรอบคอบและมีความระมัดระวัง ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการได้รู้จักมีความรอบคอบและมีความระมัดระวังในการแก้ปัญหาและการดำเนินชีวิต ได้แก่ กิจกรรมการฝึกทำงานให้ละเอียดรอบคอบ การสอนเกี่ยวกับเรื่องการยอมรับความเป็นจริงของชีวิต เช่น แสดงความยินดีกับเพื่อนที่เขาสอบได้ที่ 1 และยอมรับที่ตัวเองสอบได้ที่สุดท้ายของห้องเพราะไม่ตั้งใจเรียนไม่อ่านหนังสือครั้งต่อไปต้องทำดีกว่าครั้งนี้ และกิจกรรมการแสดงความคิดเห็นต่อการโฆษณาสินค้าแปลกปลอมต่าง ๆ กิจกรรมส่งเสริมความมีสติรอบคอบดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท อบรมค่ายเยาวชนต่าง ๆ การทดลองเรื่องต่าง ๆ เช่น โทษของการไม่ใส่หมวกกันน็อค การสาธิตให้เด็กดู และมีกลยุทธ์โดยการให้ผู้เรียนฝึกการทำงานเป็นทีมกระบวนกรกลุ่มเพื่อนช่วยกันแก้ปัญหาพร้อมกันอย่างรอบคอบ การส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้ารับการอบรมค่ายกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างปลอดภัยและมั่นคง รวมทั้งให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล และให้ผู้เรียนฝึกทักษะการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์ วิจารณ์ อย่างเป็นเหตุเป็นผล

ความขยันหมั่นเพียรตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง และมีความรับผิดชอบ ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการได้รู้จักขยันหมั่นเพียรตั้งใจเรียน และมีความความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน เช่น โครงงานกล้วยบวชชี อบรมค่ายเยาวชน การจัดทำโครงการตลาดนัดนักเรียน กิจกรรมปลูกพืชผัก

สวนครัวเริ่มตั้งแต่ชั้นตอนแรกถึงชั้นตอนสุดท้ายจนได้ผลผลิตนำไปขายและบริโภคในครอบครัว รวมทั้งกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีกลยุทธ์โดยการให้ผู้เรียนฝึกนิสัยรักการทำงาน ฝึกผู้เรียนให้แบ่งหน้าที่ให้รับผิดชอบตามความสามารถและปฏิบัติงานแบบกระบวนการกลุ่ม รวมทั้งการจัดทำแบบการสอนแบบบูรณาการ

ข้อสัจธรรม ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการได้รู้จักมีความซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่ กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม กิจกรรมการเข้าวัด กิจกรรมทางพุทธศาสนา ส่งเสริมการส่งงานการบ้านตรงเวลาไม่เอาของผู้อื่นเป็นของตน มีการสอดแทรกอยู่ทุกวิชาในเรื่องเจตนาดี และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียน ฝึกสังเกต สอบถามข้อสงสัยต่างๆ จากกิจกรรมการเรียนรู้ มีการชมเชยเมื่อทำงานเสร็จตามเวลา บันทึกสมุดการทำความดี ชมเชยและให้รางวัล เช่น การเก็บเงินได้ก็มามอบให้คุณครู และส่งเสริมการสวดมนต์ไหว้พระ ก่อนกลับบ้าน ซึ่งพบว่า

ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการได้รู้จักใช้สติในการดำเนินชีวิต ได้แก่ กิจกรรมการเข้าวัด กิจกรรมทางพุทธศาสนา กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนสวดมนต์ไหว้พระ ก่อนกลับบ้าน จัดทำแบบการสอนแบบบูรณาการ

คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการได้รู้จักคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ด้วยกิจกรรมที่แตกต่างกันไปตามคุณธรรมพื้นฐานทั้ง 8 ประการ ได้แก่ กิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่ กิจกรรมออมทรัพย์วัยเรียน กิจกรรมออมทรัพย์ กิจกรรมการทำเขตรับผิดชอบ กิจกรรมการนั่งสมาธิก่อนเรียนภาคบ่าย โครงการตลาดนัดนักเรียน โครงการ อย.น้อย ในโรงเรียน เข้าค่ายอบรมเยาวชน ปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธง และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ใช้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม จัดทำแบบการสอนแบบบูรณาการ จัดกิจกรรมค่ายจัดอบรม อย.น้อย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นตามหลักการคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ได้ดังนี้

ขยัน ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการได้รู้จักการตั้งใจทำอย่างจริงจังอย่างต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกต้อง มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญ อุปสรรค รักงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง ได้แก่ กิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่ กิจกรรมการนั่งสมาธิก่อนเรียนภาคบ่าย โครงการตลาดนัดนักเรียน โครงการ อย.น้อย ในโรงเรียน เข้าค่ายอบรมเยาวชน ปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธง และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ใช้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม จัดทำแบบการสอนแบบบูรณาการ

ประหยัด ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการได้รู้จักการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย รู้จักฐานะของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม ได้แก่ ออมทรัพย์วัยเรียน กิจกรรมออมทรัพย์ โครงการออมวันละบาทกับคุณครู และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง

ข้อสตัย ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการ ได้รู้จักมีความประพฤติตรงทั้งหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา ปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง ได้แก่ กิจกรรมปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธง ส่งเสริมเรื่องการไม่เอาของคนอื่นมาเป็นของตัวเอง กิจกรรม การเข้าห้องเรียนตรงเวลาและการ มาโรงเรียนตรงเวลา กิจกรรมส่งเสริมความดีเก็บเงินได้แล้วไป แจ้งครูหน้าเสาธง และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนเมื่อนักเรียนทำความดีก็ชมเชยให้รางวัลเขียนชื่อลงในสมุดบันทึกความดี

มีวินัย ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการ ได้รู้จักมีความประพฤติตรงทั้งหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา ปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง ได้แก่ กิจกรรมมาโรงเรียนแต่เช้า และสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกครั้งทุกโอกาส และมีกลยุทธ์ โดยบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน

สุขภาพ ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการ ได้รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ ไม่ก้าวร้าวรุนแรง ได้แก่ กิจกรรมฝึกให้นักเรียนรู้จักอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะรู้จักการไหว้ผู้ใหญ่ เพื่อน และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนฝึกความสุภาพฝึกให้นักเรียนกราบพระ กราบผู้ใหญ่ ไหว้ผู้ใหญ่ ไหว้เพื่อน และน้อง

สะอาด ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการ ได้รู้จักการรักษาความสะอาดของโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมให้นักเรียนรักความสะอาดและให้มีความสามัคคีในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง การจัดทำแบบการสอนแบบบูรณาการ

สามัคคี ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการ ได้รู้จักฝึกความสามัคคีในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ได้แก่ กิจกรรมให้นักเรียนรักความสามัคคีในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมคุณธรรมเรื่อง ความสามัคคี ยกตัวอย่างไม้ 1 อัน เมื่อนำมาหักจะหักได้ง่าย เมื่อนำมารวมกันมาก ๆ หักให้นักเรียนดูจะหักไม่ได้อธิบายเหตุผล

มีน้ำใจ ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการ ได้รู้จักเป็นคนมีน้ำใจ แบ่งปัน และเป็นผู้เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตนเองในฐานะผู้ฟังและผู้ตามที่ดี ได้แก่ กิจกรรมการทำการบ้าน งานมอบหมายในแต่ละวัน การช่วยเหลือเพื่อน พ่อ แม่ผู้ปกครองที่บ้าน การสอนเรื่องรู้จักทำการประกอบอาชีพด้วยตนเองทำงานประสบความสำเร็จได้แล้วแบ่งปันในครอบครัว เครือญาติ ชุมชนในครอบครัวและมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง

ค่านิยมไทย 5 ประการ ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการได้รู้จักค่านิยมไทย 5 ประการ ด้วยกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมทำงานที่รับมอบหมายให้สำเร็จ กิจกรรมให้ทำการบ้านเวรประจำวัน ดูแลความสะอาดร่างกายตัวเอง

กิจกรรมใช้จ่ายในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด ชื้อในสิ่งที่จำเป็น กิจกรรมการออมทรัพย์ค่าใช้จ่ายในแต่ละวัน กิจกรรมให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน กิจกรรมไปทำบุญถือศีลในวันสำคัญทางพุทธศาสนา กิจกรรมให้นักเรียนไปทำบุญถือศีลที่วัดกับผู้ปกครองในวันสำคัญทางศาสนา และกิจกรรมรักความเป็นไทย เน้นในความเป็นไทยเรียนเคารพธงชาติทุกสิ่งเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมีให้ยืนตรงปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองที่ดี และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง มีสมุดการออมพร้อมบอกยอดเงินให้นักเรียนทราบเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักการประหยัดและอดออม และการสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนทุก ๆ วิชา ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นตามหลักการค่านิยมไทย 5 ประการ ได้ดังนี้

การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ ได้แก่ กิจกรรมทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ กิจกรรมให้ทำการบ้านเวรประจำวัน ดูแลความสะอาดร่างกายตัวเอง และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง และการสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนทุก ๆ วิชา

การประหยัดและออม เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักใช้ รู้จักออมเงิน และใช้จ่ายเงินตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด ได้แก่ กิจกรรมใช้จ่ายในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด ชื้อในสิ่งที่จำเป็น กิจกรรมการออมทรัพย์ค่าใช้จ่ายในแต่ละวัน และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง มีสมุดการออมพร้อมบอกยอดเงินให้นักเรียนทราบเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักการประหยัดและอดออม และการสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนทุก ๆ วิชา

การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง และการสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนทุก ๆ วิชา

การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา เพื่อปลูกฝังที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องดีงาม ได้แก่ กิจกรรมไปทำบุญถือศีลในวันสำคัญทางพุทธศาสนา กิจกรรมให้นักเรียนไปทำบุญถือศีลที่วัดกับผู้ปกครองในวันสำคัญทางศาสนา และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง และการสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนทุก ๆ วิชา

ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรักชาติ ทะนุบำรุงศาสนา และเทิดทูนพระมหากษัตริย์ ได้แก่ กิจกรรมรักความเป็นไทย เน้นในความเป็นไทยเรียนเคารพธงชาติทุกสิ่งเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมีให้ยืนตรงปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองที่ดี และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง และการสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนทุก ๆ วิชา

ส่งเสริมการสร้างความรู้ ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดปัญหา ส่งเสริมให้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ จากอินเทอร์เน็ต ห้องสมุด และหนังสือที่ครูเตรียมไว้ให้ผู้เรียนได้ค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลาย เพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหา แต่ครูบางท่านยังไม่เข้าใจว่า ครูผู้สอนมีบทบาทอย่างไรในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการสร้างความรู้ ซึ่งพบว่าจะไม่มีการส่งเสริมและช่วยเหลือการสร้างความรู้ด้วยวิธีการอื่น นอกจากครูจะเป็นผู้คอยชี้แนะผู้เรียนเท่านั้น และนอกจากนี้ยังพบว่า ครูยังขาดกิจกรรมในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกันสรุปแนวคิด/องค์ความรู้ เพื่อมิให้ผู้เรียนเข้าใจคลาดเคลื่อนในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงต้องมีการสรุปร่วมกัน เพื่อให้เข้าใจในเรื่องที่เรียนที่ถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งกิจกรรมที่ครูผู้สอนนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมการสอนแบบโครงงาน การสอนโครงงาน วิชางาน สืบค้นข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ มีการเชิญวิทยากรในชุมชนมาให้ความรู้แก่นักเรียน นำเสนอผลงานหน้าชั้น มีแบบสอบถามวัดแต่ละครั้งเพื่อที่จะปรับปรุงในการเรียนการสอนครั้งต่อไป การทดลองวิทยาศาสตร์ และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนใช้กระบวนการกลุ่ม มีแผนการสอนแบบบูรณาการที่เน้นทำกิจกรรมกลุ่ม และให้ผู้เรียนการศึกษาค้นคว้าห้องสมุดและ แหล่งเรียนรู้

การคิดที่พึงประสงค์ ส่งเสริมการสร้างความรู้ ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ คิดเหตุผล และคิดวิพากษ์ ซึ่งสามารถแสดงประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้

การคิดวิเคราะห์ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การคิดวิเคราะห์ จากกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมฝึกจัดหมวดหมู่หรือจัดกลุ่มสิ่งต่าง ๆ เหตุการณ์ต่าง ๆ กิจกรรมการใช้ปุ๋ยกับการปลูกพืชผักสวนครัว ถ้าจะลดต้นทุนการผลิต ต้องผลิตปุ๋ยใช้เองและนำปุ๋ยคอกที่มีในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ กิจกรรมการเลือกซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค กิจกรรมสร้างสถานการณ์ปัญหาสังคม และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ให้นักเรียนฝึกเขียนวิธีการแก้ปัญหา

การคิดเหตุผล เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การคิดเชิงเหตุผล จากกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมกำหนดสาเหตุให้ศึกษาผลที่เกิดขึ้น กิจกรรมการปลูกพืชผักที่ใช้น้ำหมักชีวภาพที่ผลิตเองจะทำให้เราได้รับประทานผักที่ปลอดภัย สารพิษชีวิตจะปลอดภัย กิจกรรมประดิษฐ์ของเล่นของใช้จากวัสดุในท้องถิ่น กิจกรรมสร้างสถานการณ์ปัญหาในชุมชน และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนการปลูกฝังจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นใช้อย่างคุ้มค่า ฝึกทักษะการคิดเหตุผล ให้นักเรียนฝึกเขียนเหตุผลในการแก้ปัญหา

การคิดวิพากษ์ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การคิดวิพากษ์จาก กิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นโดยใช้หลักความรู้มาอ้างอิง กิจกรรมการคิดเปรียบเทียบว่าการที่ปลูกผักปลอดภัยกับการที่ปลูกผักใช้สารเคมีบ้าน

โหนดจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่ากัน และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนทำโครงการ ฝึกทักษะการคิดวิพากษ์ ฝึกรายงานหน้าชั้นเรียน

การสอดแทรกภูมิปัญญา ครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ กิจกรรมการทอเสื่อ จากต้นกก การสานกระติบข้าวจากต้นกก การทำแหนมหมู/อาหารท้องถิ่น การปลูกพืชผัก สอดแทรกภูมิปัญญาชาวบ้านโดยการขับร้องสรภัญญะ การปลูกผักใช้สารเคมีมากเกินไปจะมีผลต่อ ผู้ใช้และสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภคควรนำพืชที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาทำเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพ สูตรไล่ แมลง เรียนรู้จากเทคโนโลยีพื้นบ้าน เรียนรู้สมุนไพรพื้นบ้าน ตลอดจนกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ โครงการการประกอบอาหารจากกล้วย และมีกลยุทธ์โดยให้ผู้เรียนได้ฝึกทำกิจกรรมด้วยตัว นักเรียนเอง การเชิญวิทยากรด้านการทำอาหาร การเรียนโดยใช้ภูมิปัญญา การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ มาเผยแพร่ให้ความรู้ การเชิญวิทยากรในชุมชน หมอภูมิปัญญาชาวบ้าน และส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ กระบวนการกลุ่มโดยให้ศึกษาหาข้อมูลจากผู้รู้ในท้องถิ่น ปฏิบัติจริง และนำเสนอในรูปแบบของ โครงการ พบว่าครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับการสอดแทรกภูมิปัญญาในการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ เรื่องการปลูกผัก ในสาระการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยียังไม่พบว่า ได้มีการเรียนการสอนที่สอดแทรกภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทยดังกล่าว

การจัดการเรียนรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ได้มีการสอนที่สอดแทรกภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้าง แต่ยังไม่พบการสอดแทรก คุณธรรมและค่านิยมไทยที่ปรากฏชัดเจนในการจัดการเรียนรู้

สำหรับการจัดการเรียนรู้ เรื่องชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ได้ มีการใช้ภูมิปัญญาบ้างเช่น การทำน้ำยาฆ่าแมลง น้ำยาทำความสะอาดห้องน้ำจากผลไม้ไทยการทำ น้ำยาบ้วนปากจากใบช่อย สมุนไพรไล่สัตว์ การจัดการเรียนรู้ ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการสร้าง ค่านิยมไทยครูมีความเข้าใจว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนรักและชื่นชอบความเป็นไทย นักเรียนจะได้รู้ประเพณีไทยตระหนักในความเป็นไทยและมีค่านิยมแบบไทยตลอดจนรู้คุณค่า ได้แก่ การประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้าน จัดกิจกรรมให้นักเรียนรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การ อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย การแต่งตัวแบบไทย การทำบุญ ความมีน้ำใจ การมีสัมมาคารวะ การรัก- ชาติ ซึ่งพบว่าพบยังไม่ปรากฏชัดเจนตามหลักการค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ

3.3 ผลการสำรวจผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทยสำหรับการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจความคิดเห็นซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด โดยมีประเด็นเกี่ยวกับ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่บูรณา การปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทย ผลปรากฏว่า ครูผู้สอนยังขาดความรู้ความ เข้าใจในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้อันบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทย

ซึ่งพบว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ หรือวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทยของครูผู้สอนบางส่วน แต่ส่วนใหญ่ยังพบว่า มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน หรือยังไม่ตรงตามหลักการ หรือวิธีการจัดการเรียนรู้ฯ ดังจะเห็นได้จาก กิจกรรมหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ฯ ในขั้นตอน ต่าง ๆ ดังนี้

ความพอประมาณ ผู้เรียนมีความเข้าใจว่าเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับ การเก็บออมให้พอเพียง ปลูกผักสวนครัวกินเองและรู้จักอดออมและครูสอนว่าชื่อของที่เราจำเป็นเท่านั้น การทำสวนครัว การทำการปลูกผักตามบ้าน การปลูกสมุนไพรการปลูกผักกินเอง การใช้น้ำใช้ไฟฟ้า ประหยัดและพอประมาณอย่าใช้มากเกินไป การประหยัดอดออม การออมเงินกับทางธนาคาร การออมทรัพย์อยู่ที่โรงเรียน ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ตรงตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณในบางส่วน คือความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่าความพอประมาณคือการประหยัด อดออม

ความมีเหตุผล ผู้เรียนมีความเข้าใจว่าเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยการใช้เหตุผลจะทำอะไร ก็ต้องให้มีเหตุผล เช่น การรู้จักการช่วยเหลือผู้อื่นและรู้จักสามัคคีกันและต้องคิดก่อนทำ การซื้อของเท่าที่จำเป็นและชื่อของเท่าที่รู้จักประมาณ การเรียนการทดลองในวิชาวิทยาศาสตร์ที่ต้องบอกเหตุผลที่เกิดขึ้น การปลูกพืชผักสวนครัวด้วยตนเองต้องบอกเหตุผลกับครูว่าทำไมถึงเลือกปลูกพืชนั้น ๆ การตั้งคำถามของครูในขณะที่ทำการสอน ตามที่ได้ข้อมูล ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล ซึ่งเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ผู้เรียนมีความเข้าใจว่าเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการอบรม เข้าค่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเตรียมตัว หรือป้องกันในการทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย และการปฏิบัติตนให้ห่างไกลยาเสพติด เช่น กิจกรรมการเตรียมตัวป้องกันยาเสพติด คือการที่ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและดื่มสุราไม่สูบบุหรี่ กิจกรรมการป้องกันเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวของเราคือไม่เข้าไปใกล้สิ่งเสพติดต่าง ๆ กิจกรรมการรู้จักปรับตัวให้เข้ากับเหตุการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นความเข้าใจตรงตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ความรอบรู้ ผู้เรียนมีความเข้าใจว่าเป็นกิจกรรมที่ครูให้นำความรู้ที่ได้มาจะต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เช่น การค้าขายของสวนครัว หรือการที่จะต้องรู้ว่าเราจะแก้ปัญหาอย่างไรแล้วเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร การออมเงินไว้ใช้จ่ายในอนาคต วิชาสังคมศึกษาสอนให้รู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างไม่มีกรณีขัดแย้งกันในสังคม การที่คนจะศึกษา การเข้าค่ายลูกเสือ วิชาวิทยาศาสตร์เรื่องสารในชีวิตประจำวัน การเข้าห้องสมุด การเข้าค่ายลูก

ประหยัดไม่ฟังเพื่อ ซึ่งพบว่าเป็นความเข้าใจตามซึ่งเป็นความเข้าใจตรงตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความรู้ ซึ่งเป็นความรู้ในวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้านในการแก้ปัญหาและการดำเนินชีวิต

ความรอบคอบ ผู้เรียนมีความเข้าใจว่าเป็นกิจกรรมการทำข้อสอบคณิต การทำการทดลองวิทยาศาสตร์, การทบทวนข้อสอบทุกวิชา การแก้ปัญหาวิทยาศาสตร์ การแก้ปัญหาการโจทยคณิตศาสตร์ การทบทวนเลขคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความรอบคอบ ซึ่งความรอบคอบในการแก้ปัญหาและการดำเนินชีวิต

ความระมัดระวัง ผู้เรียนมีความเข้าใจว่าเป็นกิจกรรมในเรื่องการขับรถให้ระมัดระวัง ให้ระมัดระวังในการแก้ปัญหา เป็นการสอนให้คิดอะไรก็จะทำและใช้ปัญญาให้เกิดประโยชน์และมีความรับผิดชอบ เป็นการสอนให้นักเรียนคิดก่อนที่จะทำห้ามทำก่อนที่จะคิดและสอนให้นักเรียนใช้ปัญญาให้เกิดประโยชน์ รู้จักระวังตัวในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ตรงตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความระมัดระวัง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้มีความระมัดระวังในการแก้ปัญหาและการดำเนินชีวิต

คุณธรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ผู้เรียนมีความเข้าใจว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีความขยันหมั่นเพียรตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง และมีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต โดยส่วนมากเป็นกิจกรรมที่คุณครูพาไปเข้าค่ายลูกเสือ “ความรู้ที่ได้รับจากการเข้าค่ายลูกเสือ คือ 1) ความรับผิดชอบ 2) การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต 3) การอดทน คุณครูสอนให้ซื่อสัตย์และพอเพียง คุณครูแนะนำให้ทำทุกอย่างที่พูดมา มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เราทำและขยันหมั่นเพียรในหน้าที่ในการทำงานต่าง ๆ” นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ส่งเสริมให้ขยันเรียน การทำสะอาดบริเวณ การขายของ การทำแปลงผักสวนครัว เป็นต้น ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ตรงตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านคุณธรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียรตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง และมีความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ผู้เรียนมีความเข้าใจว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ขยัน ได้แก่ กิจกรรมให้ขยันทำงาน การบ้าน การทำงานช่วยพ่อแม่ปลูกผัก การทำความสะอาดบริเวณบ้านและโรงเรียน การขยันอ่านหนังสือ ประหยัด ได้แก่ กิจกรรมการออมทรัพย์ การเก็บเงินฝากไว้กับครูที่โรงเรียน การออมเงินเพื่ออนาคต ซื่อสัตย์ ได้แก่ กิจกรรมมีนิสัยตั้งใจเรียนไม่โกหกครู เก็บเงินได้ต้องคืนเจ้าของ ทำงานส่งตามเวลาที่กำหนด มาโรงเรียนตรงเวลา มีวินัย ได้แก่ กิจกรรมเข้าแถวหน้าเสาธง มาเรียนตรงเวลา เข้าค่ายลูกเสือ สุภาพ ได้แก่ กิจกรรมสุภาพอ่อนน้อม ถ่อมตน มารยาทงาม ไหว้ทำความเคารพ สะอาด ได้แก่ กิจกรรมแปรงฟันหลังอาหาร กิจกรรมล้างมือ กิจกรรมทานอาหารสะอาด สุข ถูกสุขลักษณะ สามัคคี ได้แก่ กิจกรรมกีฬา การเข้าค่ายลูกเสือเราได้มีความสามัคคี การทำงานกลุ่ม มีน้ำใจ ได้แก่ กิจกรรมช่วยครูถือของ ช่วย

เพื่อนมีน้ำใจต่อผู้อื่น เช่น ถ้าเพื่อนไม่มีดินสอเราควรมีน้ำใจให้เพื่อนยืม ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ตรงตามหลักการที่ส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ

ค่านิยมไทย 5 ประการ ผู้เรียนมีความเข้าใจว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพึ่งตนเอง ชยันหมั่นเพียร ได้แก่ กิจกรรมให้ชยันเรียน ชยันทำงานบ้าน การทำงานด้วยตัวเอง มีความรับผิดชอบ ได้แก่ กิจกรรมเข้าแถวตรงเวลา การประหยัดและออม ได้แก่ กิจกรรมการประหยัดอดออม การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย ได้แก่ กิจกรรมการแต่งกายมีระเบียบวินัยเป็นกฎของโรงเรียนและรู้จักบำเพ็ญประโยชน์ การมีระเบียบวินัย การเข้าค่าย การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ได้แก่ กิจกรรมให้มีความเคารพกฎหมายและการนับถือศาสนาและพระมหากษัตริย์ มีความรักชาติ สอนให้รักชาติศาสน์กษัตริย์ อยู่เสมอ ให้รักชาติไม่ขายชาติ รักษาศาสนาเผยแพร่วัฒนธรรมศาสนา การไปทำบุญการไปวัด สวดมนต์ไหว้พระ การร้องเพลงชาติ เข้าค่ายพุทธบุตร ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ตรงตามหลักการที่ส่งเสริมค่านิยมไทย 5 ประการ พบว่ามีการส่งเสริมกิจกรรมในด้านปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มากที่สุด และที่ปรากฏไม่เด่นชัดคือการส่งเสริมกิจกรรมในด้านความรับผิดชอบ

ส่งเสริมการสร้างความรู้ ผู้เรียนมีความเข้าใจว่าการกระตุ้นให้เกิดปัญหาเป็นกิจกรรมที่เป็นการหาคำตอบ การค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ส่วนการเรียนรู้ด้วยการค้นพบ คือการร่วมมือกับเพื่อนแก้ไขปัญหาคำถามค้นคว้าหาข้อมูลความรู้ต่างๆซึ่งเป็นการร่วมมือกันแก้ปัญหา นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลาย คือการที่ครูพาไปทัศนศึกษาโดยมีการแลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลาย และการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกันสรุปแนวคิด/องค์ความรู้ คือการที่ครูให้ช่วยกันสรุปแนวความคิดต่างๆ แต่ยังไม่พบว่าครูได้มีการส่งเสริมและช่วยเหลือการสร้างความรู้ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจว่าครูต้องพาทำกิจกรรมอะไร ซึ่งพบว่ายังเข้าใจคลาดเคลื่อนไม่สอดคล้องตามหลักการของการส่งเสริมการสร้างความรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์

ส่งเสริมการคิดที่พึงประสงค์ ผู้เรียนมีความเข้าใจว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ คือ การคิดวิเคราะห์ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ การคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ การร่วมมือกันแก้ปัญหาในวิชาวิทยาศาสตร์และให้คิดวิเคราะห์ การที่ครูให้นักเรียนคิดโดยมีเหตุผลต่างๆ ครูตั้งปัญหาแล้วให้เรามาคิดวิเคราะห์ นอกจากนี้กิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดเหตุผล คือ การมีเหตุผลในการกระทำของตน คิดเหตุผลดี ๆ ให้เหมาะสม มีการตั้งเหตุผลและแก้เหตุผลที่ตั้งขึ้น การตัดสินใจว่าจะทำอะไรจึงจะมีเหตุผล การตัดสินใจให้เพื่อนอย่างมีเหตุผล การซื้อของ อย่างมีเหตุผล และกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิพากษ์ คือ การทำโครงการวิทยาศาสตร์ เช่นโครงการภาวะโลกร้อน การประชุมสภานักเรียน การบันทึกการประชุมสภานักเรียน การฝึกการประชุมสภานักเรียน การคิดวิพากษ์ป้องกันความคิดเห็น การคิดวิพากษ์เรื่องการทำความคิดเห็นของเพื่อน ซึ่งพบว่ายังเข้าใจคลาดเคลื่อนไม่สอดคล้องตามหลักการของการส่งเสริมการคิดที่พึงประสงค์ ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การคิดเหตุผล และการคิดวิพากษ์

การสอดแทรกภูมิปัญญา ผู้เรียนมีความเข้าใจว่าเป็นกิจกรรม กิจกรรมจักสาน กิจกรรมงานประดิษฐ์ เช่น การสานตะกร้า- สานกล่องข้าว- สานไซ- การสานปลาจากใบมะพร้าว การสานแห การทอผ้าไหม การสานสวิง การสานส้อมไม้ การเพาะเห็ด ยังไม่พบว่าเป็นการจัดกิจกรรมที่มีการใช้ภูมิปัญญาในการนำมาใช้ในการสอดแทรกในการจัดการเรียนรู้ที่เด่นชัดในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และสาระงานอาชีพและเทคโนโลยี

4. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่โรงเรียนเปิดทำการสอนในระดับปฐมวัยจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีการดำเนินงานด้านวิชาการตามแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษา เช่น โครงการนิทรรศการผลงานทางวิชาการ โครงการส่งเสริมและอนุรักษ์ไทย โครงการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีพอเพียง จัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับการจัดการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เช่น รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ เป็นการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม การบรรยาย การทดลอง การสาธิต แต่ที่ใช้มากที่สุดคือ การสอนแบบบรรยาย นอกจากนี้ กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี ปรากฏว่า บางส่วนอาจมีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมหรือสอดแทรกเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้าง แต่บางส่วนอาจขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง บางส่วนอาจมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน หรือไม่สมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม พบว่า ปรากฏโครงการในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน เช่น โครงการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีพอเพียง ส่วนคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ อาจมีการสอดแทรกโดยการสอน หรือ การถ่ายทอด ในการจัดการเรียนการสอนบ้าง อย่างไรก็ตาม ยังปรากฏโครงการในแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม แต่ยังไม่พบว่ามีพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทย

ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระพล ชัยเจริญ และคณะ (2549) วรกิต วัดข้าวหลาม (2549) จารุณี ชามาศย์ และคณะ (2550) และศราวุธ จักรเป็งและคณะ (2551) ที่ว่าการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ครูยังเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาให้ผู้เรียนจดจำ โดยยังไม่เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษา ได้คิดค้น ขาดการจัดกิจกรรมเข้าสู่บทเรียนที่เชื่อมโยงความรู้เดิม มีการใช้คำถามกระตุ้นผู้เรียนในการ เรียนการสอน ยังเป็นคำถามที่อยู่ในระดับความรู้ ความจำ ไม่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดในระดับสูง ขาดการสรุปแนวคิดที่เกิดจากความเข้าใจของตัวผู้เรียนเอง ส่วนใหญ่ครูจะให้สรุปจากหนังสือเรียน และยังขาดกิจกรรมที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทย ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้ ตระหนักถึงความสำคัญของการรวบรวมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมพื้นฐานและค่านิยมไทย และทำการออกแบบและ

พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทย และนำไปพัฒนาแนวคิดแนวปฏิบัติของครูผู้สอน รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

จากการศึกษาสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในบริเวณเขตบริการของโรงเรียนทั้ง 10 โรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นชุมชนเกษตรกรรม มีอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน บางส่วนรับจ้าง ซึ่งแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพบริบทของโรงเรียน การตั้งที่อยู่อาศัย อาศัยอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ และอยู่กันเป็นเครือญาติ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมีการยึดถือและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาและมีความเชื่อในเรื่องภูตผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน ในแต่ละชุมชนหมู่บ้านจะมีภูมิปัญญาต่าง ๆ เช่น ด้านศิลปะ เครื่องดนตรี เครื่องมือจับสัตว์ เครื่องจักรสาน สมุนไพร ซึ่งมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาตามเครือญาติ ซึ่งยังไม่พบว่าได้มีการอธิบายหลักการเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

รวมทั้งการศึกษาสภาพบริบทเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่ได้มีการนำนโยบายจากระดับชาติ โดยการนำนโยบายของโรงเรียนลงสู่แผนปฏิบัติการรวมทั้งผู้บริหารได้มีการสร้างกลไกในการทำงานที่กระตุ้นให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญในการส่งเสริมการสร้างความรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย ให้เข้าไปอยู่ในระบบงานทั้งโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ครูผู้สอนบางส่วนมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ หรือวิธีการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย แต่ส่วนใหญ่ยังพบว่า มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน หรือยังไม่ตรงตามหลักการหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ในการศึกษาครั้งนี้ ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องศึกษาสภาพบริบทที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทย เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทยสำหรับการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน จากข้อค้นพบดังกล่าว คณะผู้วิจัยจะได้นำมาเป็นพื้นฐานการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทยตามสภาพบริบทจริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทยของครูผู้สอน รวมทั้งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทยต่อไป